

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociațiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociațiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 11.

Brasiovu 15. Maiu 1868.

Anulu I.

Despre istori'a Transilvaniei dupa com. Emericu Mikó.

III.

Dela a. 1830 inainte zelulu pentru cultivarea istoriei transilvane se aprinse din nou. De atunci incóce se nascura istoriile lui Schuller, Neugeboren, Schnell, Alecsiu Székely, destinate ce e dreptu mai multu pentru scóle, compuse inse dupa unu metodu mai corespundietoriu scopului, decatu cele de mai nainte. Pe atunci com. Em. Bethlen se incercase a întreprinde editiunea unei Clio cu ajutoriulu unei societati de actionari. Sub acestu titlu era se se publice mai multe colectiuni istorice. Nu s'a pututu din caus'a spaimantatórei nepasari a publicului. Intr'aceea alti particulari isi mai incercara noroculu. Benigni publicà tom. II. din istoriile lui Ambrosiu Somogyi. Schuller din Sibiiu esi cu archivulu seu. Kurz isi începù magazinulu seu. Com. Ios. Kemény in societate cu Stefanu Kovács publicara in limb'a magiara dóua tomuri mari titulate: Archivu istoricu alu Transilvaniei. Totu com. Kemény publicà Deutsche Fundgruben. Profesoriulu Franc. Szilágyi din Clusiu începù cu Clio alu seu. Societatea sasésca pentru cunoscinti'a patriei continua pana in dio'a de astadi archivulu seu pe fiacare anu. Iosifu Trausch din Brasiovu tiparí in dóua tomuri 4° Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum, remasu din secolii trecuti dela trei parochi sasesci. In alte foi periodice nepolitice dintre anii 1830 si 1848 inca s'au publicatu din timpu in timpu multe documente istorice de mare valóre. Intre acestea se póte renumera si Fóia

pentru minte, inima si literatura, care comitelui Mikó 'ia remasu necunoscuta.

Frumóse pregatiri au fostu si acestea pentru scrierea istoriei transilvane. Cu tóte acestea c. Mikó érási mai suspina odata observandu, ca totusi istori'a Transilvaniei inca nu s'a scrisu nici macaru in form'a si in proportiunea in care au scrisu Péczeli si Horváth in acelasi timpu istori'a Ungariei (pag. XVI).

Comitele Mikó nu e indestulatu inca nici cu argumentele insirate pana aici spre a demonstra, ca Transilvani'a nu'si are istori'a sa scrisa cum se cade, ci elu reflectandu la starea de totala pasivitate politica impusa tieriei prin sistem'a absolutistica, afla si sustiene, cumca compatriotii sei si mai deaprópe magiarii nici chiaru in acea stare de liniste in carele te pune absolutismulu, nu se ocupa de locu cu istori'a patriei, pentruca in adeveru in acelu timpu numai societatea sasésca pentru cunoáscerea tieriei se mai ocupá cu adunarea de materialu istoricu, éra dintre magiari numai com. Ios. Kemény apucá nainte de mórte a mai publica cate unu articulu interesantu in „Mu-seulu nou magiaru,” éra ieromonachulu piaristu profesoriulu Iosifu Vass din Clusiu se ocupá cu incunoscintiarea colectiunei lui Ios. Kemény si cu a lui Aranka si totu pe atunci se tiparira cronicile lui Szalárdi si Cserei din secolulu XVII. si XVIII. Com. Mikó inse repetiesce, ca acestea lucrari inca sunt multu mai mici, decatu cá se fia fostu in stare de a ne apropié catra scopulu prefíptu.

Dupa tóte acestea din deductiunile comitelui Mikó aflatóre pe pp. XVII si XVIII se cunoáscce ferbintea sa dorintia de a vedé mai nainte de tóte publicanduse colectiunile istorice facute in cursu de 25 pana la 30 de ani de Stefanu Kovács si de c. Iosifu Kemény. C. Mikó afla totuodata, ca anume colectiunea acestui din urma este unica pentru istori'a Transilvaniei, din cauza ca aceeaasi coprinde fantanile si documentele cele mai necesarie, cumu si ca in aceea se afla ordinate totu felulu de monumente si preliminaria, adica cumu amu dice, mai totu materialulu, in catu iar lipsi numai constructiunea, adica compunerea istoriei din trensulu. Dupa opiniunea comitelui Mikó numai in acestea dóua colectiuni vei afla si cheile la secretele istoriei transilvane. De aici apoi ar urma, ca dupace acelea colectiuni se afla in Clusiu, istori'a Transil-

vaniei inca s'ar putea compune numai acolo, adica in apropierea museului si totuodata in sinulu arhivelor tieriei, pentruca, adaoge ecs. sa mai la vale, au trecut timpurile, in care popórale transilvane isi ascundea documentele si le tiea in secretu, séu ca le esplicá si intortocá fiacare in partea sa, cu alte cuvente: istori'a se degradá la conditiune de servitórea egoismului. Acum inse timpurile s'au schimbatu. Alt'a este conditiunea tieriei si a natiuniloru ei. Drepturile vechi si constitutiunea tieriei au ajunsu a fi numai obiectu alu istoriei, séu adica materialu istoricu, éra loculu acelora este ocupatu de referentie nóua, civile si politice. Nu mai este cauza pentru care se tragemu in drépt'a séu in steng'a cutare lege, decretu, donatiune, privilegiu, prerogativa, nu mai avemu a ne teme de constatarea cutarei cestuni constitutionale.

Acésta era profesiunea de credintia a comitelui Mikó pe la a. 1855 in respectulu istoriei transilvane, éra nóua ne place a crede, ca astadi dóra nutrescu aceeaasi credintia toti croniciarii, scrutatorii, compilatorii, istoriografii din acésta tíera. Deci cu atatu mai virtosu aflamu de trebuintia a reflecta la loculu acesta, ca cronic'a romanésca a lui Georgie Sincai inca s'a tiparitu tocma pre candu se tiparea atatu cronicale magiare susu citate, adica Szalárdi si Cserei, catu si alte opuri istorice de mare valóre. Mai departe nóua ni se pare, ca atatu acea cronica, catu si multimea documentelor culese si remase dupa acelasi Sincai si dupa Sam. Miculu sunt néaparatu necesarie, pentrucá cu ajutoriulu loru se se imple unu mare numeru de lacune in istori'a Transilvaniei. Totu asemenea istoriografulu transilvanu va avea trebuintia si de ajutoriulu catorva cronice si colectiuni istorice din tierile romanesci, precum speramu ca cu alta ocasiune vomu putea demustra si numai prin simpl'a citare a loru. Tóte au devenitu obiecte ale istoriei, prin urmare nu mai este cauza pentru care se remana ascunse dinaintea istoriografulu transilvanu.

C. Mikó isi mai descoperise ferbintea dorintia, cá de ocamdata se vedemu istori'a Transilvaniei scrisa dreptu si bine, celu pucinu pentrucá se avemu ce se damu in man'a generatiuniloru june, pentru cá se invetie din ea, adica cumu amu dice: istori'a patriei intr'unu tomu bunicelu de 20—40 cóle tiparite, éra scrierea unei istorii transilvane cu condeiu de filosofu, séu adica in spiritulu unui Tacitus séu Macauley se re-

mana rezervata altoru timpuri, precum observase si repausatulu comite Iosifu Kemény.*)

Dómne Dómne, catu amu doritu si noi, cá se ajungemu a vedé istori'a Transilvaniei scrisa bine macaru numai intru intinderea ceruta de c. Mikó! Nu'mi pasa mie, scriese asemenea istoria nepartinitória, neascundietória de adevèru in oricare limba, numai se o vedemu odata scrisa, pentruca unu opu cá acela curendu póte ajunge avutia comuna a tuturor compatriotiloru prin traductiuni.

Comitele Mikó sustiene cu totuadinsulu, ca istori'a Transilvaniei sunt datori a o scrie tocma ómenii din generatiunea de fatia si tocma acuma! „Asia, cu acésta ne suntemu datori onórei nóstre, memoriei strabuniloru nostrii, evenimentelor din lume, chiaru eternei Dumnedieiri, ce conduce destinulu popóraloru,” adaoage c. Mikó (pag. XX).

Sublime cuvente acestea si demne de unu patriotu eminentu, precum este c. Mikó, prea demne de unu membru alu academiei de sciintie si totuodata membru fundatoriu la asociatiunea nóstra transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, precum este ecs. sa; ne ar interesa inse cá se aflamu, pana unde va fi resbatutu acea invetiatura sublima chiaru la connationalii ecs. sale. Sunt treispredece ani, de candu c. Mikó publicà cronicile de care vorbiseram pre la inceputulu acestei recensii, prin urmare totu 13 ani sunt, de candu se adresà elu si cu prolegomen'a sa orientátore catra compatriotii sei. De atunci încóce totu prin zelulu, indemnulu si sacrificiale sale banesci se fundà si museulu si bibliotec'a lui, la care se strinsera mii de documente istorice. Totu in acelu timpu dn. Ladislau Kóváry scrise istori'a Transilvaniei in limb'a sa nationala si o publicà in trei tomuri. Ei bine, eu n'am auditu dela nimeni, ca ori acésta, ori alta órecare istoria scrisa si mai bine decatu alui Kóváry, se se fia introdusu inca in clasele gimnasiali ale magiariloru reformati, la carii c. Mikó este curatoriu primariu pentru intrég'a diecesa reformata. Care potu fi inse cauzele, cumca istori'a Transilvaniei este tractata atatu de vitregu in scólele transilvane? Si de unde acésta nepasare, ba putemu dice chiaru despretiu catra istori'a patriei nóstre in cele mai multe scóle, prin urmare si la cei mai multi carturari, astadi cá si intre anii 1815 si 1830? Nu e nepasare nici despretiu, imi va raspunde cineva, ci este nu-

*) Kurz: Magazin I. Band, 2. Seite.

mai lips'a unei istorii bune, care impedecea introducerea ei in clase si popularisarea ei in familii. Cu alte cuvinte: déca istori'a Transilvaniei inca nu e scrisa, nu poti pretinde nici invetiarea ei.

Reflecsiunea séu replic'a din urma s'ar parea ca ne ar fi aruncatu intr'unu cercu vitiosu, in care amu fi condamnati a ne inverti ne'ncetatu, pana ce s'ar implini dorinti'a desu numitului comite filoistoricu, adica de a se vedé o istoria a Transilvaniei scrisa inadinsu pentru scóle. Ci dupa opiniunea mea din acestu cercu vitiosu vomu scapa fórte usioru, indata ce vomu observa, ca invetiarea istoriei transilvane fusese pana acuma delaturata, aruncata in scartu din sistema. Istori'a unoru petecutie de tieri cá Reuss-Schleuss-Greiz, cá Lichtenstein si Altenburg, cá Monaco si St. Marino, a fostu mai bine vediuta si audita in scólele Transilvaniei decatu istori'a propria. Pana in dio'a de astadi in scólele gimnasiali este timpu de ajunsu spre a indopa pe tinerime cu integulu labirintu istoricu alu tieriloru germane, éra pentru istori'a, geógrafi'a si statistic'a Transilvaniei in cele mai multe gimnasia nu se ajungu nici diece óre din cele diece luni ale anului scolasticu. In scólele normale fragedele minti ale copilandriloru au timpu de ajunsu pentrucá se invetie cum se dice „cá pe apa“ istori'a jidoviloru, éra pentru istori'a popóraloru acestei tieri nu se ajunge nici o óra.

En se decreteze potestatea legislativa a tieriei, cumca istori'a Transilvaniei pentru tóte scólele Transilvaniei fara nici o diferentia de nationalitate si confesiune trebue se fia si se remana de aici inainte studiu obligatu, si se vedi cum istori'a patriei va resari cá din pamentu. Ea la inceputu nu va fi perfecta, va fi inse in totu casulu mai buna, decatu tóte cate s'au scrisu pana acuma. Inceputuri mari sunt facute de be-trani, dela ei incóce s'au mai publicatu precum vediuramu, o multime de documente mai nainte necunoscute, care inse din lips'a de indemnú patrioticu zacu in pulberea si mucegaiulu magazineloru pe la tipografi si librari. Cunóscemu unu singuru tipografu, carele isi are inchise preste diece mii fiorini in cronicé, archive si disertatiuni istorice transilvane. Cunóscemu altulu in Sibiiu, carele in a. 1860 venduse cateva centenarie de carti istorice transilvane la — piperiu, pentruca desperase de a le mai puté vende la carturarii din acésta tiéra.

Comitele Scarlatu Rosetti pusese inainte cu vreo optu ani unu premiu de dóua mii fiorini pentru cea mai buna istoria

a romaniloru. Prea frumosu premiu dela unu particulariu, inse multu mai micu indata ce va considera cineva, ca oricine va cuteza a se apuca de unu opu asia maretiu, va fi trebuitu se ingrópe la dóua mii de galbini numai in materialu istoricu, preste acésta se mai faca si calatorii, se mai plátéscă si la copisti si paleografi pe la diferite bibliotece, pre unde nu ajunge densulu. Asigurati inse pe scriitori, ca pre langa premiu istoria loru se va introduce si prin scóle, atunci apoi veti avea istoria.

Intocma este si cu istoria patriei: premiu bunu si publicu care se o cumpere acuma, éra nu dupa cincidieci de ani cá nu sciu ce mósce sacre. Credu ca in dilele nóstre de vaporu, electricitate, stenografia si preparate chemice pentru fotograme, nici chiaru carturarii cei mai mari nu prea au timpu si placere de a scrie numai in usulu nepotiloru si stranepotiloru, carii voru numera dela Is. Christosu ani 1900 pana la 2000. Destulu orbecara antecesorii nostrii si noi chiaru intru intunerecu si in umbr'a mortiei; destule mii de documente istorice ni s'au prefacutu in pulbere si cenusia; destula desonóre ca ómenii se disputara pana eri alaltaeri asupr'a popóraloru mai numeróse locuitórie in Transilvania pana astadi, intocma cá si asupr'a celoru repausate inainte cu 1500—2000 de ani, precumu Celti, Geti, Daci, Sarmati, Schiti etc.

Me temu ca acéstea excursiuni asupr'a istoriei transilvane unora li se voru parea prea intinse; eu inse 'mi iau voia a raspunde la o parere cá acésta, déca cumva ecista, cumca legea naturei e si legea lui Ddieu, obléga pe totu omulu, cá se cugete mai desu si cu tóta pietatea fiiéscă la scump'a si bun'a sa mama, care l'a nascutu, care l'a laptatu, l'a leganatu, a plansu si a suferitu pentru elu si cu elu in tóte timpurile si impregiurarile. Deci urmandu pe c. Mikó pana la finea disertatiunei sale cu recensiunea, mai ceru patientia lectoriloru inca si pentru Nr. urmatoriu.

G. Baritiu.

Comerciulu anticu si comerciulu modernu.

(Fine).

IV.

Vorbindu despre redemptiunea comerciului din ghiarale judanismului, suntemu datori cateva linie cá se ne intieléga si altii asia precumu amu cugetatu si cugetamu scriindu acestu tractatu.

Noi amu facutu in totudéun'a o mare distinctiune între israeliti si judani. Israelitu pentru noi si istoria este unu nume alu unei natiuni, ce'si a avutu unu mare rolu in lume cu institutiunile si cu geniurile ce au esitu dintr'ensa. Judanu nu este nume nationalu, ci o cualificatia, o denumire a unui partitu, alu unei dinastii cá burbonistii in Francia, carlistii in Spaña etc.

Judanii, pana candu au avutu unu regatu, o parte era amatorii privilegielor si ai tuturor speculatiunilor, ce nu le putea suferi poporul séu nati'a Israelu.

Precumu grecii au avutu pe fanarioti, precumu romanii avura pe ciocoi, asemenea si israelitii avura pe judani.

Vomu vorbi mai pe largu despre acést'a in articolulu specialu intitulatu „Israelitii si Judanii.“

Judanismulu, dupa risipirea judanilor de Titu in lume, deveni o scóla cá si farisaismulu, cá si machiavelismulu, cá si fanariotismulu.

La scól'a acést'a invétiaara tóte natiunile decadiute, romani, italieni, greci, armeni, iliri séu slavi etc. etc.

Noi romanii in tiér'a romanésca n'amu disu israelitiloru niciodata judani, ci hebrei, numele de israeliti ante'a data s'a publicatu de mine in scrisele cu multu mai 'nainte de 1848.

V.

Pucinu ne ar folosi insa acestu paralelu séu comparatia între comerciulu anticu si comerciulu modernu, care dupa apretatiuniile nóstre mai bucurosu le am numi comerciulu judanu si comerciulu adevveratu chrestinu in folosulu tuturor si in daun'a nimului? Spre ce ne ar folosi mai multu decatu a petrece o óra cu istoriculu pe scurtu alu acestei specialitati? Noi amu avutu unu scopu pentru folosulu generalu alu Romaniei; propuindune a face o mica tractatia de istoria séu de literatura, ne am propusu a face in adeveru politica, asia cumu intielegemu noi politic'a.

Amu vorbitu si amu scrisu atat'a, cá se putemu apoi a ne adresa la romani si se ne póta si ei intielege candu 'i vomu intreba:

„Noi romanii ce felu de comerciulu amu cunoscutu si cunóscemu, ce felu de comerciulu amu avutu si avemu? comerciulu modernu si chrestinu, séu comerciulu anticu si judanu? Comerciulu nostru a fostu o relatia dela omu catra omu, cá se ne folosimu reciprocamente, séu relatii cu rea credintia spre a

ne însiela unulu pe altulu si a ne folosi unulu din perderea altuia?

Carii suntu apoi negutietorii din tierile nóstre? Sunt ei romani, séu nisce streini din diverse nationalitati, discepoli ai scólei judane, continuatori ai comerciului fenicianu, cartaginesu, paganu, ce nu'si póte afla folosulu decatu in peirea comuna si ai caruia conducatori sunt numai reaoa credintia, minciun'a si fraud'a?

Aceste principie n'au fostu niciodata de natur'a romaniloru, si candu dupa timpí s'au datu si ei la comerciu, in cea mai mare parte n'au pututu urma dupa condiscepolii lor in scól'a judana, 'si au facutu unu comerciu in parte cá si agricultorii, romanescu, cautandu a'si desface productele séu marf'a cu omeníe.

VI.

Comerciulu modernu devenindu o sciintia, are nevoie inca de desvoltare si de perfectiune: volume intregi s'aru puté scrie de multi barbati si in multe ramure ale lui.

Si cá se devina in adeveru o sciintia positiva, cauta se abandóne tóte principiele pe carii se intemeia cei din antichitate si din mediulu evu.

Acele principie fiindu minciun'a, reoa-credintia, fraud'a si cate am mai spusu la inceputu, nu putea avea de rezultate decatu fatalmente perderi si ale producatoriloru si ale consumatoriloru si pana in fine si ale comerciantiloru, cá tóte jocurile la norocu conduse de rea credintia. — Din rele principie si mai rele rezultate.

Comerciulu nuou cá se devina sciintia, cauta se plece, cá dela unu principiu, dela unu adeveru necontestabilu.

Este vorba de a inmulti averea, fia individuala, fia domestica, fia publica? Nimeni nu se póte adresa decatu la adeveratele sorginti ale averei. Acestea sunt: pe de o parte natur'a ce neincetatu si in nedesecatu produce, si pe de alt'a travaliulu.

Cultulu vitielului de auru, tóte maccsimele acestui cultu, camet'a si altele nu au facutu de 4000 de ani decatu despretiundu si un'a si alt'a, a stórce omenirea, luandu panaa dela gur'a seracului.

Ar crede cineva, ca noi vorbindu de sciint'ia comerciului modernu, amu voi se intielegemu economi'a politica. Cam sémana, dupa cumu dice romanulu, dar nu resare.

Candu economi'a politica s'ar fi numitu ctematonomia

politica s'eu sciint'ia averiloru, ne-amu fi indemnatu a ne da man'a cu domnii economisti, pentruca amu fi vediutu ca au celu pucinu consciintia despre sciint'ia loru, isi dau numele ce 'i dau.

Candu dice cineva astronomie, intielege sciint'ia ce ne vorbesce de legile nestramutate ale astreloru.

Candu dice agronomie, intielege legile despre cumu se se cultive tiérinele.

Totu asemenea candu s'a disu anteiadata economia, s'au intielesu legile dupa care se se administre o casa.

Primulu tractatu ce cunóscemu despre economia este alu lui Xenophonte. Acolo nu se vorbesce decatu despre cumu se'si faca cineva casa, cumu s'o impartia, in care parte a ei se locuiesca, in care parti se'si conserve provisiunile etc. etc., si aci in adeveru nu vede cineva decatu nisce teorie si regule despre administrati'a casei.

Inse ce este alu casei nu este alu politiei s'eu alu publicului, si a dice cineva economia politica, este totu un'a cá si candu ar dice ca ce este propriu este si comunu! Sunt multe cualitati ce nu se potu concorda cu unele substantie si precumu nu putemu dice santitate diabolica, diavolia divina, monarchia anarchica, asemenea nu se póte dice nici economia politica. — Ce este alu casei nu este si alu publicului. Economia politica pentru noi ni se pare ceva absurd.

Aci nu era cesti'a de a face economisti nisce maritagiuri monstruóse; ci de a ne arata cumu se inmultiescu averile fia ale individeloru, fia ale cetatii. Averile se dicu ctemata s'eu si chremata; si precumu dicemu agronomia dicendu ctematonomia, amu puté dice ctematonomia politica s'eu domestica si celelalte, s'eu sciintia despre prosperarea avutiei particulare si publice.

Noi dara amu puté numi sciint'ia comerciului adeveratu, a relatiuniloru utili intre ómeni, ctematonomia s'eu sciintia de a se inavuti toti ómenii fara daun'a nimului, adresanduse fiecare la sorgintiele avutiei cari sunt natur'a si travaliulu, secundate de asociatiune etc. etc.

Epistole agronomice.

Epistol'a I.

Amice! Me intrebi in epistol'a de pre urma: „Cum si cu ce midilóce s'ar poté introduce economi'a rationale

între popor, că acest'a se nu fia silitu si pre venitoriu a orbecă totu prin intunereculu vechimei?"

Înainte de a răspunde la acést'a întrebare, debue se amintescu, ca agricultur'a séu economi'a de campu nu e altuceva, decatu a) maestri'a de a sci cultivá pamentulu dupa cuvenintia si amesuratu legiloru naturei, că acest'a se produca pre catu se póte mai multu, fara de a perde ceva si din poterea sa producatoria; séu déca ti-place mai bine; b) agricultur'a e o scientia, care ne invétia cum se cultivamu bine si rationalu pamentulu si altele; si c) agricultur'a e si maestria, dar si scientia basata pre scientiele naturale si alte scientie frumóse, e aceea despre care strabunulu Cicero dice: „Omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur — nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius.“

În casulu antaniu, candu adeca agricultur'a e maestria, acést'a e de a se invetía la maestrii, precum mesaritul, calciunaritul, fauritulu si tóte celelalte maestrii; la maestrii buni, dicu, de agricultura, si nu la carpaci, la agricultori si economi de acelia, cari cultivéza pamentulu dupa regule rationale, conformu civilisatiunei si cerintieloru seclului acestuia, în care vietuimu. La atari maestrii în economia a-si îndreptá eu pre poporul agricultoriu romanu, că se-si invetie maestri'a rationalmente. Maestrii de acestia s'ar aflá, numai oficina (Werkstatt) se aiba, va se dica: se aiba campu unde se póta lucrá, dominie bine organizate, economii de mustra se avemu, se premergemu cu esemplu bunu, că poporul vediendu succesulu favoritoriu alu agriculturei rationale, se se indemne si elu însusi a urmă acestu esemplu; ca indesiertu vomu strigá numai în lumea larga, ca asia si asia ar trebui cultivatu pamentulu si altele, er' în fapta nici noi nu facemu nimicu, lumea astépta fapte dela noi si nu vorbe multe!

Prin urmare e tréb'a celoru ce stau în fruntea natiunei, că se infintieze economii de mustra în tóte partile; dara nu vomu astepta, că se faca poporul initiativa în asta privintia!

În casulu alu doilea, déca economi'a e scientia, a-si îndreptá poporul la scóla, că aici se invétia tóte scientiele; spre acestu scopu inse ne suntú mai antaiu necesarie scóle agromice. Se incetamu odata cu scólele confesionale si în loculu acestor'a se infintiamu scóle profesionale! Acést'a se ne fia devis'a, déca volimu a ajunge odinióra la fericire. Cine póte denegá în presente necesitatea scóleloru agromice,

cari au chiamarea de a introduce pre poporu intru cultivarea mai rationale a pamentului, cá acest'a se produca frupte mai multe, mai bune si mai sanetóse, basandu si imbunetatiendu starea materiale a singurateciloru, a poporului, a natiunei, ma a patriei intregi. Spre norocire si spre bucuri'a nóstra generale, se inmultiesce pre di ce merge numerulu acelor'a, cari staruescu intru acea, cá cu orice pretiu se imbunetatiésca sórtea tieranului agricultoriu, spre binele natiunei, alu patriei si spre onórea dieitateri, care au datu tesaurii naturei, cá se-i folosésca rationalmente creaturele.

✱ In casulu alu treilea, candu agricultur'a e maestria, dar si scientia basata pre scientiele naturale si altele, de care parere sum si eu, acést'a ar fi de a se invetiá in scóle agronomice, impreunate cu experimente practice, va se dica: institutulu agronomicu trebuie se fia in vreunu dominiu bine organisatu, unde se póta economia rationale. Institutu agronomicu, dar impreunatu cu economia de mustra! — Amice! Aceste ne suntu acumu chiaru asia de necesarie, cá si pana de tóte dilele. Nu vedi iubite amice, ca dela o diumetate de seculu incóce in tóte tierile Europei se afla atari institute, de candu au infiintiatu parentele economiei Thaer la anulu 1803 cea d'anteia catedra profesoral de economi'a speciale in Germani'a, candu pre aiurea nici ca se pomenea asia ceva.

Celu de antaiu institutu economicu s'au infiintiatu in Möglin (Prusi'a) sub Thaer 1804. Acestuia i-sau mai adausu mai multe institute mari si mici economice. Esemplulu gloriosu alu Prusiei l'au urmaritu Franci'a, Württemberg'a, Sacsoni'a, Bavari'a, Austri'a, Belgiu, Svedi'a si Norvegi'a, Angli'a, Itali'a, ba chiaru si Rusi'a, imbraciosiandu cu caldura acést'a idea salutavera. Si vedi amice, cumu infloresce industri'a, mam'a nutritoria a loru milióne de ómeni, in tóte aceste tieri, fiinduca bas'a industriei agricultur'a, inca infloresce!

Au trecut dar amice, o diumetate de seculu, de candu Europ'a civilisata au prevediutu necesitatea instituteloru agronomice si le-au si infiintiatu in tóte partile. E tempulu dar se ne desteptamu si noi din letargia, dúpa o diumetate de vécu, e tempulu se adoptamu si noi acestu principiu salutaru! La lucru dar, amice, numai volia se fia, si institutulu agronomicu de impreuna cu economi'a de mustra e infiintiatu! — E usioru a dice, dar e greu a face! vei dice amate amice. Numai ni se pare ca e greu séu chiaru imposibile a infiintiá indata unu atare institutu, ca déca cautamu cu seriositate a-

flamu, ca natiunea romana e in acea placuta pusetiune, de a pot  infinti  numai decatu celu pucinu unu institutu economicu (se nu dicu mai multe) impreuna cu economia demustra, si, inca ce e mai multa, fara spese!  ta cumu: Gimnasiulu nationale din Blasiu posiede in Bucerdea gran sa in apropierea Blasiului unu dominiu cam de 1270 jugere, cu pamentu de calitatea cea mai buna in patria, comasatu intru atat'a, incatu se p te port  intru insulu economia rationale fara piedeci. Acestu dominiu s'ar pot  instru  bine, introduc nduse economia rationale, pre langa care ar aduce pre fiacare anu celu pucinu cu 15—20,000 fr. v. a. mai multu venitu, c  in starea lui actuale, pre langa modulu de cultivare, ce se practizeza astadi aici. Tu amice, care ai unele cunoscintie rationale economice, nu vei dice, ca am prea esageratu numerii acestia; inse sciu ca voru fi multi  meni de legea v chia, cari voru dice, ca prea multu am disu, ma un  voru cuget  ca chiaru visezu, afirmandu ca dominiulu din Bucerdea se aduca cu 15—20,000 fr. mai multu c  pana acumu pre fiacare anu. Candu miar dice-o cineva ac st'a in facia, i-asi spune, ca nu are de locu idei despre agricultur'a si economi'a rationale, de  race unulu versatu in acestu ramu trebuie se marturis ca, ca eu amu disu numai pre diumetate din acea, ce se p te astept  dupa economi'a rationale dela unu dominiu c  si celu din vorba.

Spre documentarea celoru afirmate voiu aduce aci unu exemplu din Boemi'a. Dominiulu principelui I. Schwarzenberg din Liebigitz, camu de 1145 jugere aratoriu si fenatiu, au produsu pre langa economi'a trifaria (cu og ra, cum e astadi la noi) dupa calcululu mediu de pre 15 ani, reduc ndu t te productele la pretiu de secara pre anu: 9366^{536}_{1000} mesuri austriace secara;  r' dupace s'au organisatu acestu dominiu dupa economi'a rationale, au produsu dupa calcululu mediu de pre 20 ani, pre anu $19,643^{612}_{1000}$ mesuri austriace secara; va se dica dupa economia rationale pre fiacare anu cu $10,277^{76}_{1000}$ mesuri austr. mai multu. Acumu se luamu metret'a austr. de secara la noi numai cu 2 fr. 50 cr. si va fi venitul anuale cu 25,392 fr. 69 cr. v. a. mai multu. Acumu se luamu in consideratiune si acea, ca pamentulu dominiului Liebigitz e de clasa II. si III. in Boemi'a!  r' Bucerdea de clasa I. in Transilvani'a! Ceriu si pamentu. Aci vorbescu numerii, cari nu insiela. (Vedi ratiociniulu consiliariului economicu si directorelui dominiului Liebigitz etc. Fr. Horsky, asternutu adunarei economiloru germani din Prag'a 8. Sept. 1856 formulariulu A.)

Dominiulu gimnasiului din Bucerdea inca s'ar poté organisá fôrte usioru, incredintanduse unui individu aptu, care se fia directorele aceluasi, danduse intru ajutoriu si 1—2 adjuncti. In acestu dominiu apoi s'ar poté primi 20—30 teneri de tierani dela 16 ani in susu, cari au frecuentatu scóle poporale. Acestia se capete nutrimentu regulatu, celi mai miseri séu cu totii, dupa impregiurari, si vestmente, din fundulu dominiului, pentru care beneficiu se fia indetorati a lucrá la tóte lucrurile economice. Acestia nu aru fi de locu spre greutatea dominiului, ca insusi Christosu au disu: „Demnu este lucratoriulu de plat'a sa.“ Directorele dominiului dinpreuna cu adjunctii pre langa o remuneratiune moderata, ce ar pote-o dá „Asociatiunea“ deocamdata, se fia obligati a propune acestoru teneri in órele prescrise, si mai vertosu preste érna, studiulu economiei si alte scientie necesarie si coordinate acestuia in teoria, ér' in pracsá pre campu, in gradini si in giurulu dominiului. Afara de acesti 20—30 teneri interni se mai potu primí in acestu institutu si altii cu locuinti'a afara séu si in laintru pre langa o suma anumita de bani si bucate, sustienenduse cu spesele proprie, frecuentandu numai órele de invetiamentu si esercitiile practice. Cursulu se dureze celu pucinu 2 ani.

Vedi, intime amice, catu de usioru s'ar poté infintia institutulu agronomicu catu mai ingraba; dar nu numai in Bucerdea, ci si in Cutu, Springu, Blasiu si póte si aiurea, de si in presente Bucerdea ar fi mai acomodata, numai volia se fia, ce speru ca nu va lipsí, cunoscéndu zelulu si spiritulu de intreprindere alu barbatiloru nostrii, demni de totu respectulu!

Aceste pucine siruri se nu le privesci, amice, cá planulu séu programulu unui institutu agronomicu; asia ceva a face, nu mia fostu deocamdata intentiunea. Atare programu ar fi de a se face numai atunci, candu acést'a idea salutaria ar imbraciosia-o parentii patriei si ai natiunei cu caldur'a receruta; acumu am volitu numai se-ti respundu la intrebarea ce m'ai pusu.

Convinsu esci acumu, ca noi am poté avé in tempulu celu mai scurtu institutu agronomicu bunu si inca fara spese; ma inca ar aduce venituri frumóse in bani, d'apoi profitulu séu castigulu morale alu natiunei intregi, care l'ar poté asteptá cu securitate dela atare institutu! Vedi, scumpe amice, acést'a aru fi chiaru institutu salutariu si binefacatoriu pentru bietulu tieranu romanu, care geme sub jugulu greutatiloru si alu intunerecului, fara picu de mila, neavendu inca pana acumu institute, dela cari se traga elu deadreptulu folosulu, in-

stitute pentru poporul tieranu, pentru cea mai însemnata parte a natiunii! Vedi, noue aceste ne sunt necesare înainte de tôte.

Audi acolo, se invetie tenerii tierani agricultur'a si alte scientie reali in institutul agronomicu, in institutul poporului romanu, dela Bucerdea langa Blasiu fara spese! — Aici potu invetiá chiaru si celi lipsiti de tôte midilócele, se potu dedá cu o viétia morale si cumpetata! Nu ai versá lacrami de bucuria amice, vedindu pre poporul romanu atatu de fericitu?! Nu ar binecuventá si umbrele fundatoriloru acestui institutu, tieranulu eliberatu de sclavi'a intunerecului vechimei?

La lucru dar romani! la lucru, conducatorii natiunii, fie-ve mila de bietulu tieranu, care astadi inca nu-si scie pretiui pamentulu seu, in acestu seclu alu luminei si civilisatiunei, ne sciendu ce póte produce. Nu intardiati a 'i intinde mana de ajutoriu, pana inca nu neau inundatu dulcea patria strainii rafinati deodata cu venirea vaporului, cari voru fi in stare in scurtu timpu a face proletari din cea mai mare parte a poporului romanu, déca nu i se voru deschide de timpuriu ochii, cá se védia si mintea cá se scie judecá. Lumina si ér' lumina mai multa! — Dixi et salvavi animam.

Alu teu amicu sinceru

Stefanu Popu,

agricultoriu si ecónomu practicú censurátu si profesore.

Naturalu-istoricu.

Cocosiulu cornutu (*gallus gallinaceus cornutus*).

Tóta lumea admira astadi la noi (in Craiov'a) unu cocosiu de casa fórte curiosu, unu cocosiu cu dóua córne. Elu se afla in posesiunea d-lui Pisca, cetatiénu si casieru la teatrulu nationale de aici, locuitoriu in strat'a episcopiei.

Acestu cocosiu are o marime de medilocu si e mai multu lunguetiu decatu inaltu. Penele lui pre deasupr'a, incependu dela céfa pana la códa, sunt albe-galbinie; pre din josu sunt negre* (petate cu albu; códa e négra si mai multu orizontale (cá la claponi: cocosi castrati) decatu verticale (ad. ridicata cá la alti cocosi). Crést'a i se imparte in doue bucati semi-circulare. De un'a si de cealalta parte a ciocului are dóue favorite de fulgi, negre si bine pronunciate.

Cele doue cornitie cari. atragu curiositatea spectatoriloru sunt crescute deasupr'a ochiloru si spandiura in josu in form'a unoru cerceli tragédu si pelea dupa sene. Unulu din ele, celu din drépt'a, este incolacitu si in asta

*) Unu contrastu, fiinduca tôte paserile, afara de fasanulu albu (*phasianus nychemerus*), au penele susu mai inchise si josu máf deschise.

incolacitura elu a mai trecut odata prin pele si s'a opritu cu verfulu intr'unu punctu din partea interna a incolacituri, unde a formatu o gaura. Cornitielulu din stang'a este dreptu; acest'a cadiuse odata si se afla in pastrarea d-lui Pisca, era in loculul lui a crescutu altulu din nou. Langa acest'a mai cresce inca unulu totu in proportiunea celui d'anteiu. Fulgii (penitiile) din pregiurulu amenduoru cornitielu sunt aspri, mai cá ghimpii ariciului.

Opiniunea mea asupr'a acestui fenomenu este acea urmatória: Se scie din fisiologia cumca córnelu, unghiele, perulu, penele, solzii, scutii etc. sunt tóte de aceeași natura, formate din aceeași materia, adeca din materia cornósa, variandu numai in consistenti'a lor, si sunt o simpla secretiune a peleii animalelui. Acésta materia séu substantia cornósa in locu de a se prefaca, in casulu de susu, in pene, ea din contra s'a prefacutu in nesce cornitie mici, cari s'au desvoltatu prin reuniunea mai multoru trunchiuleti de ai penelu ce au crescutu impreuna, remanendu lipsiti de barbete.

Esaminandu cu atentiune cornitielulu cadiutu, pre care-lu pastréza d-lu Pisca, se observa ca elu sémena multu cu trunchiulu unei pene gróse de vulturu, avendu inse unu canalu fórte strimtu. — Pintenii dela petiórele cocosiului au totu aceeași forma cá si córnelu lui, presentandu inse o mai mare soliditate. Insemnamu aci, cumca pintenulu dela unu petioru a cadiutu si n'a mai crescutu altulu in locu-i, nici nu se vedu semne de a mai cresce, era celu ce esista este recurbatu in form'a unei torte.

Unu italianu a oferitu anulu trecut 500 lei vechi (185 lei n. 18 bani, totu atati fl. v. v.) dlui Pisca pentru acestu cocosiu, cu scopu de a'lu arata publiculu pentru bani; dar d-lu Pisca a postupusu interesulu seu materialu interesulu scientificu si a preferitu a doná cocosiulu museului din Bucuresci; eu inse l'am rogatu cá se-lu tiená la dlui pana candu va trai, era dupa aceea se-lu doneze liceulu nostru, avendu prospecte de a se infintia si aici in curendu unu museu fisicu-chemicu-naturale, caruia s'a si facutu inceputulu cu nesce aparate chemice.

Simeone Mihali.

Bibliografia.

A esitu de sub tipariu un'a opera eclesiastica:

„Biserie'a adevérata si chiamarea bisericei romane“

de archimandritulu Niceforu Iliescu Spinceana, fostulu rectoru la seminariulu de Husi, la acelu din monastirea Neamtulu si curatoru la monastirea Bistritia judetiulu Neamtulu, era acumu aflatoriu in monastirea Seculu.

Se afla depusa spre vendiare in Bucuresci la librariéle Ioanidu si Socecu, era in Romania-Moldov'a la Costache Teodoru, negutiatoriu in tégulu Neamtulu. Pretiulu unui esemplariu este 2 sfanti austriaci.

Se afla la administratiunea „Trompettei Carpatiloru“ de vendiare frumós'a carte de poesia a dlui Dimitrie Bolintineanu

„Brises d'Orient“

tradusa de insusi domnealui si tiparita acumu la Paris de editoriulu E. Dentu. Editiune de lusu in mare octavu de 370 pagine cu un'a prefacia a dlui Philarete Chasles, profesore la colegiulu Franciei si conservatoru la bibliotec'a Mazarina.

Acésta carté face onóre Romaniei in strainatate si a si provocatu articuli de lauda in „Monitoriulu“ Franciei, in jurnalele cele mai importante ale Franciei si ale Engliterei.

Credemu ca damele romane mai cu séma se voru grabi se'si impodóbésca bibliotecele dumnéloru cu cartea poetului romanu, care are un'a asia mare vogna in strainatate. — Pretiulu volumului este unu galbenu.

(Tromp. Carp.).

Din Buletinulu instructiunei publice dela Bucuresci

aparù si fasciór'a pe Ianuariu—Februariu 1868. Acelasi afara de actele oficiali adunate pre dóua luni mai coprinde urmatoriulu materialu:

Daci'a ante-romana. — Cultur'a si moralurile ghetiloru si ale daciiloru. — Modulu alegerei domniloru la romani, de B. P. Hajdeu. — Documentu dela mitropol. Crimcovi. — Un'a icóna pretiósá de V. A. U. — Dare de séma asupr'a aniversarei serbarei Trei-Ierarchi, patronii santei bisericei Coltiea. — Visit'a M. Sale Domnitoriului la scól'a normala din Bucuresci. — Idem pentru celebrarea la Iasi a aniversarei fundarei academiei Basiliene. — Idem asupr'a serbarei patroniloru seminariului centrale din Bucuresci. — Discursulu tienutu de D. Hajdeu la siedintí'a din 3 Februariu a societatiei Transilvani'a. — Numiri si permutari.

Totu ministeriulu instructiunei publice facù a se mai publica inca si: **Actele si solenitatea oficiala si neoficiala a inaugurarei societatii liter. rom.**

Referatulu Nr. 1140 alu d. C. A. Rosetti catra consiliulu de ministrii pentru aprobarea regulamentulu societatii. — Decretulu Nr. 582 locotenentiei domnesci cu regulamentulu societatii. — Decretulu Nr. 698 alu locotenentiei domnesci pentru numirea de membrii societatii. — Idem pentru numirea dlui Sbiér'a din Bucovin'a. — Decisiunea ministeriale Nr. 47 a dlui I. Stratu, ca fiindu choler'a in tiéra se se amáne societatea. — Referatulu aceluiași Nr. 7022 catra consiliulu de ministrii. — Jurnalulu consiliului de ministrii in eadem. — Raportulu dlui Stratu la Domnitori in aceeași Nr. 7045. — Decretulu Nr. 1187. — Referatulu Nr. 4683 alu dlui ministru D. Braténu catra consiliulu de ministrii pentru convocarea societatii la $\frac{1}{13}$ Aug. 1867. — Jurnalulu consiliului de ministrii in aceeași afacere. — Referatulu la Domnitori cu Nr. 4804. — Decretulu Nr. 874 pentru aprobarea convocarei. — Decretulu Nr. 893 pentru numirea membriloru societatiei din Romani'a libera. — Decretulu Nr. 1047 pentru numirea ddloru Ionescu si Maiorescu. — Programulu solemnitatiei inaugurarei societatiei. — Dare de séma de inaugurare. — Actele si descrierea serbarei neoficiale. — List'a membriloru. — Unu tablou alu membriloru in o singura grupa.

A dóu'a editiune din

„Infricosiatele stricatiuni ale beuterei de vinarsu-rachiu.“

Invetiaturi mantuitóre culesé si reproduse in romanescé de Ioanu Petricu, parochu si protopopu de legea resariténa, si Gavriilu Munteanu, profesoru si directoru alu gimnasiului romanescú din Brasiovu, a esitu in septeman'a acésta de sub tipariu. — I-a editiune esita la a. 1854 s'a petrecutu de multu. Astadi se simte din nou lips'a acelei carticele, care oriunde a petrunsu mai alesu la glóte, a folositu in modulu celu mai salutaru. — Pretiulu numai 10 cr. v. a. si se póte trage deadreptulu dela tipografii Römer & Kamner in Brasiovu.

Ad Nr. 169, 1867.

Estrasu din protocolulu siedintiei extraordinarie

a comitetului Asociat. ținuta în 28. Octobrie c. n. a. c. în privinți'a concluderilor aduse în numit'a ședinția pentru edarea foiei Asociat. trans.

În privinți'a redacțiunei foiei asociat. s'au decisu prein §. 107.

Redactoriulu fôiei asociat. după §. 16 din statute este secretariulu primariu al' Asociatiunei.

În privinți'a locului esirei foiei asociat. §. 108 s'au decisu:

Loculu edarei foiei asociat. până la dispozițiunea adunării generale viitorie se fia Brasiovulu, unde se afla cu locuinți'a și secret. I., carele e redactoriulu acelaia.

În privinți'a numirei, ce va avé se pôrte edand'a fôia a asociatiunei prin §. 109 s'au decisu:

Foi'a edanda porta numirea: „Transilvani'a“ fôia asociatiunei trans. pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu.

Ca privire la redacțiunea foiei prin §. 110 s'au decisu:

„Transilvani'a“ se redige sub auspiciile comitetului Asoc. prein secretariulu I.

În privinți'a formatului foiei asociat. prin §. 111 s'au decisu:

Formatulu „Transilvaniei“ va fi octavu nebroșiatu și fara de mantelu.

Relativu la contractulu închiandu cu tipografi'a în privinți'a tiparirii foiei asociat., relativu la acordulu cu secretariulu I. pentru onorariulu ce are a se dá, pentru administratiunea tehnica a foiei, precum și pentru plat'a unui servitoriu alu redacțiunei și alu unui expeditoriu prin § 112 s'au decisu:

Spre statorirea determinatiuniloru contractului încheiandu cu tipografi'a în privinți'a tiparirii foiei asociat. fara vre unu prejudetiu pentru asociatiune, se autoriséza presidiulu deînpreuna cu secretariulu, care proiectu de contractu se va presentá comitetului spre aprobare. Asemene se autoriséza presidiulu și spre statuirea unui accordu cu secretariatulu în privinți'a onorariului, ce are a se dá pentru administratiunea tehnica a foiei, în privinți'a platiei unui servitoriu alu redacțiunei și a unui expeditoriu. Proiectulu acordului acestuia înca se va presentá comitetului spre aprobare.

Relativu la banii de prenumeratiune prin §. 113 s'au decisu astfelu:

Fiindu „Transilvani'a“ proprietatea asociatiunei trans., banii de prenumeratiune voru incurge la comitetu si tóte spe-sele editiunei se voru plati din partea aceluia.

Sibiiu, 25. Oct. c. n. 1867.

Estrasu din protocolu prin

Ioanu V. Rusu,
secretariu II.

Nr. 177. 1867.

Protocolulu siedintiei extraordinarie a comitetului asoc. trans. rom.

ținute in 1. Nov. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vice-pres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii Ilustr. sa D. consil. P. Manu, Ilustr. sa D. cons. P. Dunc'a, D. advocatu dr. I. Nemesiu, D. parochu si prof. Z. Boiu, D. Dr. N. Stoi'a, D. secret. II. I. V. Rusu si D. capitanu si cass. alu asociat. C. Stezariu.

§. 115. Reverendisimulu D. vice-presiedinte Ioanu Hanea impartasiesce comitetului o scrisoria a Dlui secret. I. G. Baritiu data cá respunsu la scrisori'a comitetului din 25. Oct. Nr. 169 a. c., pre lenga care numitului secret. I. i-se impartasisera conclusele comitetului aduse in privinti'a redactiunei si edarei foiei asociatiunei. Dice cá Dlu secret. I. dupace in scrisori'a sa multiumesce comitetului pentru increderea, cu care l'a onoratu incredintindu'i redactiunea foiei asociatiunei, totuodata in privinti'a programei, cu acarei compunere fù insarcinatu, descopere, cá dinsulu si acum nu se afla in stare a produce altu programu, decatu acel'a care l'a impartasitu adunarei generale constituante a asociatiunei din Novembre 1861 si carele s'a fostu si acceptatu de aceeași adunare. Altfeliu comitetului 'i sta in dreptu a propune si altu programu, pre carele Domni'a sa 'lu va urmá. Éra in privinti'a incheiarei contractului cu tipografi'a pentru tiparirea foiei asociatiunei, D. vice-presiedinte impartasiésce, ca D. Secret. I. se descopere intr'acolo, ca acelu contractu nu se pote inchiá pan' atunci, pana candu nu se va decide mai antaiu din partea comitetului:

a) Cá cu ce feliu de litere se se tiparésca fói'a asociatiunei „Cicero ori garmondu?“ (din care Dlui secret. I. tramete si cate o mustra).

b) Pre ce feliu de chartia, de rendu ori fina? si

c) in cate esemplaria?

Deci dar' reverendissimulu D. vice-presiedinte, premitendu acéste, poftesce pre comitetulu asociatiunei, cá se se liea la discusiune obiectele cestionate, propunendu totuodata, cá re-

spectiv'a scrisoria a Dlui secret. I. pentru mai deplin'a informare, se se cetésca in totu coprensulu seu.

Propunerea Reverendissimului D. vice-presiedinte, in privinti'a cetirei chartiei resp. a Dlui secret. I., se primesce cu unanimitate, si se prelege prin secret. II.

§. 116. Dupa acéste presidiulu pune la ordinea dilei, mai antaiu acea parte din scrisori'a Dlui secret. I., carea privesce compunerea programei pentru edand'a foia a asociatiunei. Acestu obiectu supunenduse la discussiune, se esprima dorenti'a din partea unoru DD. membrii, cá dupace Dlu secret. I. in scrisori'a sa se provoca la unu programu alu seu, resp. propositiuni facute la adunarea generala a asociatiunei din Novembre 1861 si acceptate de aceeaasi, ar' fi cu cale, cá mai inainté se se cetésca acele propositiuni si apoi se se proceda la desbatere asupr'a obiectului pusu la ordinea dilei. Deci dar se decide:

Cetirea aceluor propositiuni coprense in actele asociatiunei fasc. I. pag. 104—108.

§. 117. Totuodata in legatura cu obiectulu aflatoriu sub discussiune, D. profesoriu si membru alu comitetului Zacharia Boiu aduce inainte, ca comitetulu asociatiunei inca in siedinti'a sa din 8. Octobre a. c. §. 96, denumise din senulu seu o comisiune anume insarcinata cu elaborarea unui programu pentru fói'a asociat. si ca aceea comisiune a si compusu unu atare programu; deci Domni'a sa cá referentele acelei comisiuni face intrebare, ca ore spre dilucidarea lucrului, n'ar' fi bene, cá se se cetésca mai antaiu si acelu programu si apoi se se liea la desbatere.

Comitetulu decide cu unanimitate, ca in combinatie cu obiectulu aflatoriu la ordinea dilei, se se d'é cetire si programului elaboratu de comisiunea denumita spre acestu scopu deintre membrii comitetului, care programu se si cetesce prin D. profesoriu Zacharia Boiu.

§. 118. Presidiulu aducédu in legatura atatu programulu, resp. propositiunile Dlui secret. I. acceptate de adunarea generala din 1861, catu si elaboratulu degia cetitu alu comisiunei, postesce pre comitetu, cá se iae in discussiune seriosa si matura, ambele acéste elaborate, si ast'feliu pre bas'a principialoru coprense intrensele se aduca unu conclusu, pre catu se pote mai correspundiatoriu in obiectulu de sub cestiune.

Deci, luanduse la desbatere seriósá ambele elaborate, si apretiundu principiale correspundiátorie scopului asociatiunei, care se coprendu intr'unulu si intr'altulu si considerandu mo-

mentositatea motivelor aduse de membrii comitetului si pentru unulu si pentru altulu, in urma, comitetulu află a duce cu unanimitate urmatoriulu:

Conclusu. Elaboratulu comisiunei denumite din senulu comitetului cu unele adaugeri resp. modificatiuni, se primésce de programulu edandei foiiei asociat., inse cu deosebita consideratiune la resolvarea propositiuniloru acceptate de adunarea generala constituante din Novembre 1861 si publicate in actele asociatiunei fasc. I. pag. 104—108.

Programulu ast'feliu statoritu de comitetu, impartasienduse Dlui secret. I. totuodata se se poftésca a luá dispositiunile necesarie, cá pre 1. Novembre c. v. a. c. se se pota tipari, cá asia apoi se se publice, atatu in diurnalele natiunali, catu si se se pota tramete pre la DD. membrii asociatiunei. Terminulu pentru abonamentu la foi'a asociatiunei se defige pre $13\frac{1}{2}$ Decembre a. c., ér' esirea numerului I. dein foi'a asociatiunei din cauza, cá comitetulu in urm'a abonamentelor, — ce voru intrá — se se pota orienta in privintia numer. esemplarioru tiparinde, se amána pre 1. Ianuariu 1868. In urma se se faca aratare la inaltulu guberniu regiu pre lenga alaturerea programului numitei foi.

§. 119. Escanduse intrebarea, ca in cate esempl. se se tiparésca programulu si cum se se espedeze? Comitetulu decide:

Cá luandu in consideratiune numerulu tuturor membriloru ai Asociatiunei, programulu se se tiparésca in 1200 esempl. si din acele 1000 esemplaria pentru inlesnirea expeditiunei, se se tramitia la comitetulu asociatiunei in Sibiiu, ér' celelalte retienendule D. secret. I. se le impartiesca pre unde va aflá cu cale, mai alešu prin Brasiovu, tienutulu Bârsei si in alte parti.

§. 120. Presidiulu pune acum la ordine aceea parte din scrisori'a Dlui secret I., care atinge cestiunea, ca cu ce feliu de litere se se tiparésca foi'a asociatiunei; pre ce feliu de chartia? si in cate esemplaria? Comitetulu decide:

Foi'a asociatiunei se se tiparésca cu litere Cicero, care suntu mai frumoase si mai acomodate; éra resolvirea intrebarei ca pre ce feliu de chartia se se tiparésca numit'a foia? se lasa in bun'a chipsuire a Dlui secret. I., carele si alt'feliu e cunosicatoriu de cualitatile chartiiloru mai correspundiatorie pentru tiparire; se recomanda totusi, ca deca va aflá cu cale, se intrebuintieze charti'a cu pretiuri de medilocu, si anume cu pretiulu indigitatu de Domni'a sa in scrisori'a din 4. Octobre a. c. adeca 27 cr. 1 puntu. Ér' ce se atinge de numerulu esempla-

rialoru, ce voru fi de a se tipari, acum deocamdata nu se pote aduce nece o determinatiune, fiendca inca nu se pote sci numerulu abonatiloru; deci in acést'a privintia comitetulu se va poté orientá numai, dupace mai antaiu va cunosce numerulu abonatiloru, si atunci nu va lipsi a impartasi Dlui secret. I. list'a acelora, dinpreuna cu fipsarea numerului de esemplaria, ce voru fi de a se tipari.

§. 121. Presidiulu pune in urma la discussiune cestiunea onorariulu redact., cum si a onorariulu pentru espeditoriulu si servitoriulu redact. Comitetulu la propunerea Reverendisimulu Domnu vice-presiedinte decide:

Onorariulu redact. se va determiná, in urm'a propunerei comitetulu, din partea viitoriei adunarei generale; ér' incatu pentru onorariulu espeditoriulu si alu servitoriulu, cum si alte spese avende, Dlu secret. I., se se poftésca, ca cu privire la impregiurarile si relatiunile locali, se benevoiésca a proiectá sum'a receruta; totuodata comitetulu se declara din parte'si, cumca la dorenti'a Dlui secret. I. e determinatu cu tóta volienti'a, a i asemná un'a articipatiune in sum'a ce o va aflá cu cale a o proiecta.

Cu acéste siedinti'a comitetulu asociatiunei trans. romane inceputa la 4 óre dupa amiadi se inchià la 8 óre sér'a.

Sibiin, in 1. Novembre c. n. 1867.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

I. Hannia mp.,
vice-presiedinte.

Nr. 181. 1867.

Protocolulu siedintiei comitet. asoc. trans. romane

tienne in 5. Nov. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vicepres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii ai comit. Ilustr. sa D. consiliariu Petru Manu, Ilustr. sa D. cons. Pavelu Dunc'a, D. senatoru P. Rosc'a, D. advocatu Ioanu Nemesiu, D. dr. Nicolae Stoi'a, D. parochu si profesoriu Zacharia Boiu, D. I. V. Rusu, secret. II. si membru comitetulu, D. cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu si D. bibliotecariu Nicolae Cristea.

§. 122. Reverendisimulu D. vicepresiedinte Ioane Hanea cetesce scrisóri'a Escelentiei sale Dlui presiedinte alu asociatiunei Basiliu Ladislau de Popu dto ²⁰/₈ Octobre Nr. pres. 6—1867, prin càre scrisoria, Escelenti'a sa aduce la cunoscienti'a comitetulu asociatiunei, cumca judecatori'a civila a comitatulu Solnoculu de medilocu, pre lenga scrisóri'a sa din 1. Oct. a. c. Nr. 1663, a oferitu pentru fondulu asociatiunei sum'a

de 66 fr. 67 cr. v. a. cá bani de muleta in procesulu pentru vatamarea de onore alui Popovits János in contra lui Kenderman Vasile'a. Totuodata Escelenti'a sa D. presiedinte, pre lenga susu amentit'a scrisoria, sum'a oferita o transpune spre ulteriores dispositiuni la comitetulu asociatiunei, cu acelu adausu, ca si-a tienutu de o detoria placuta a esprimá in numele asociatiunei multumita susu numitei judecatorii pentru asta fapta generosa.

Conclusu. Ofertulu se ia spre placuta scientia, esprimandusi si comitetulu din partesi multumit'a sa protocolarmente.

§. 123. Domnulu cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu, prezentéza comitetului conspectulu despre starea cassei asociat. pre tempulu acestei siedintie, din care conspectu se vede, cumca cass'a asociatiunei — dupa subtragerea erogatoru de pan' acum — are in proprietatea sa sum'a de 29,472 fr. 90 cr.

Se ia spre scientia.

§. 124. Totu in legatura cu raportulu despre starea cassei asociatiunei, Dlu cassariu alu asociatiunei mai raportéza, cumca conformu conclusului comitetului asociatiunei, adusu in siedinti'a sa tienuta in 8. Octobre a. c. cu sum'a de bani disponibili anume: 668 fr. 50 cr. v. a. destinati pentru cumpararea de obligatiuni urbar. trans., a cumperratu pentru fondulu asociat., dupa cum arata resp. documentu, obligatiuni urbar. trans. in valoare nominale de 1050 fr. v. a.

Se ia spre scientia.

§. 125. Totu dn. cassariu alu asociatiunei mai presentéza unu conspectu despre interesele intrate la fondulu asociat. dupa couponii obvenitori cu 1. Novembre a. c. si anume: a) dela un'a obligatiune metaliques, care interese, dupe subtragerea aloru 7%, facu in val. austr. 2 fr. 44 cr. si b) dela alte doue obligatiuni de loteria, éراسi dupa subtragerea de 7%, 4 fr. 65 cr., sum'a totala a intereseloru intrate dupa couponii susu numiteloru obligatiuni cu 1. Novembre a. c., face 7 fr. 9. cr. v. a.

Se ia spre scientia.

§. 126. In fine D. cassariu alu asociatiunei mai referéza despre banii incursi dea dreptulu la cass'a asociatiunei, cá tacse de memb. ord. parte restante, parte pre anulu c. 1867⁸/₈ (dela siedinti'a ordinaria dein urma a comitetului), care tacse facu sum'a de 33 fr. v. a.

Conclusu. Se ia spre scientia, cu acelu adausu, ca atatu acesti bani, catu si altii, cari au incursu pan' acumu, si voru mai incurge pre viitoriu, se voru publica regulatu din luna in luna, dinpreuna cu numele resp. D. membrii si contribuitori, in edand'a foia a asociatiunei.

§. 127. Dupa acéste punenduse la ordinea dilei pertractarea despre concurseloru intrate la comitetulu asociat. pentru stipendiale si ajutoriele publicate din partea comitetului asociat. cu terminulu pre 1. Novembre c. n. a c., II. sa D. consiliariu Petru Manu cá referintele comisiei denumite in siedinti'a comitetului din 8. Octobre a. c. pentru esaminarea si opinarea asupra concurseloru intrate, referéza in obiectulu de sub cestiune.

Intru aceeaa secret. II. si membru comitetului Ioanu V. Rusu face. propunerea, cá mai inainte de ce s'ar' luá in pertractare meritoria concurseloru intrate pentru stipendiale si ajutoriele asociat., comitetulu se benevoiesca pre bas'a conclusului adunarei generale din 1862, tienute la Brasiovu, si in sensulu concluseloru comitetului din anii precedenti si anume: din 1. Martie 1864, a defige si satori mai antaiu principiale, séu punctele de manecare,

ce voiéscce comitetulu ale urma cu privire la deciderea obiectului de sub pertractare.

Nascênduse asupr'a acestei propuneri desbateri îndelungate si serioase, si aducênduse mai multe motive in contr'a acelei'a, si anume: ca principiale, de care a fostu condusu si se conduse comitetulu in ast'a afacere, suntu degia prea bene cunoscute din actele precedente ale comitetului, cum si chiaru din natur'a lucrului si totuodata suntu prevedute si in conditiunile concurselor publicate; cu tote acêste resp. propunatoriu staruindu pentru primirea propunerii sale, presidiulu afla cu cale a pune la votu deciderea acelei'a, carea cu majoritate de 5 contr'a 4 voturi se decise:

A se respinge si a se trece la pertractarea obiectului de sub cestiune.

§. 128. Domnulu consiliariu Petru Manu si-continua raportulu seu asupr'a obiectului aflatoriu la ordinea dilei si arata, ca numerulu totu al' concurentiloru la tote stipendiale si ajutoriele publicate, este de 29 insi. Dintre acesti'a 8 insi au concursu pentru cele doue ajutorie de cate 25 fr. v. a. menite pentru invetiaceii de meseria, 3 insi au concursu pentru cele doue stipendia de cate 50 fr. v. a. menite pentru studentii dela scol'a reala; unulu a concursu pentru ajutoriulu de 50 fr. v. a. destinat pentru unu sodalu de meseria, ce voiéscce a se face maestru, 6 insi au concursu pentru stipendiulu de 80 fr. v. a. menitu pentru unu iuristu in patria si éراسي doi (2) insi pentru stipendiulu de 100 fr. destinat pentru unu iuristu la vreo universitate afara de patria; si in urma 9 insi, pentru cele doue stipendia de cate 330 fr. v. a. menite pentru doi studenti la scol'a agromonica spre a se poté pregati de profesori la preparandiele din Blasiu si Sibiiu. Dupa aceea luanduse la discusiune mai antaiu impartirea ajutorieloru de cate 25 fr. menite pentru doi invetiaceii de meseria, D. consiliariu P. Manu ca referinte arata, ca in privinti'a conferirii acestoru ajutorie, membrii commissiunei numite fura de opiniuni diferite, si anume: majoritatea afla cu cale a propune cá demni de acele ajutorie pre invetiaceii de meseria Ioanu Boianu si Ioanu Mog'a — celu de antaiu din 18. Octobre se facú sodalu — ér' minoritatea comisieiunei din contra, propuse pre invetiaceii: Ioanu Piso si Iuliu Marcianu. Dupa unele desbateri escate asupr'a impregiurarei, ca dupace unu concurente dintre propusii majoritatiei e degia sodalu, ore pote se capete ajutoriulu menitu numai pentru invetiaceii de meseria? ér' celalaltu n'a produsu atestatu de paupertate; punenduse deci la votisare propunerea majoritatiei comisieiunei, cu majoritate de 5 contr'a 4 voturi se decide:

A se reieptá si a se primi propunerea minoritatiei, conferinduse cestiunatele ajutorie lui Ioanu Piso invetiacelu de pantofariu in Sabesiu, si lui Iuliu Marcianu invetiacelu de mesariu in Clusiu.

§. 129. Punenduse la discusiune impartirea ajutoriului de 50 fr. menitu pentru unu sodalu de meseria, carele voliesce a se face maestru, acel'a se decise cu unanimitate de voturi:

A se conferi unicului concurente la acêstu ajutoriu, lui Ioanu Bogorinu sodalu de cismariu in Vizocn'a, inse sub conditiunea, deca se va legitimá, cumca din partea deregatorii politice are voi'a a purta meseri'a sa de sene.

§. 130. Punenduse sub discusiune cele doue stipendia de cate 50 fr. destinate pentru doi studenti dela scolele reali, se decide éراسي cu unanimitate de voturi:

A se conferi teneriloru studenti: Iosifu Macsimu studente in V. clasa la scol'a reala din Sibiiu si lui Constantinu Popoviciu studente in II. clasa la scol'a reala din Brasiovu, carii ambi fura propusi din partea comisiunei resp.

§. 131. Veniendu la pertractare stipendiulu de 80 fr. v. a. destinatu pentry unu iuristu in patria, acel'a cu majoritate de 6' contra 3 voturi:

Se conferi tenerului iuristu in an. I. la regi'a academia in Sibiiu anume: lui Ieronimu Gheagi'a.

§. 132. Unu altu stipendiu de 100 fr. v. a. menitu pentry unu iuristu afara din patria la vreo universitate, se conferi cu unanimitate de voturi:

Tenerului iuristu in alu IV-lea anu la universitatea regia din Pest'a Eduardu Nemesiu.

§. 133. In urma, luanduse sub discussiune stipendiale de cate 330 fr. preliminate pentry doi studenti la scol'a agronomica cu scopu de a se pre-gati cá profesori de agronomia la preparandiele din Blasiu si Sibiiu, se conferira:

Teneriloru concurenti si anume: lui Georgie Vintila maturisatu, cu unanimitate de voturi, ér' tenerului Gregorie Moldovanu éراسi maturisatu cu majoritate de 7 contr'a 2 voturi. Totuodata studentii stipendiatu ai asocia-tiunei se îndetoréza din partea comitetului a produce cu finea fiacarui se-mestru dovedile recerute despre progresulu loru in respectivele specialitati de studia.

§. 134. Se presentéza unu conto dela tipografi'a archi-diecesana su-natoriu despre 26 fr. 1 cr. v. a. ca tacse de insertiuni pentry concursele publicate in telegrafulu romanu.

Conclusu. Se asemnéza la cass'a asociatiunei esolvirea acelui conto din sum'a preliminarata pentry spesele éstraordinarie ale comitetului asociat.

§. 135. Secret. II. aratandu trebuinti'a procurarei unui protocolu, in carele se se tréca numele abonatiloru la edand'a foia a asociatiunei, se roga cá se i-se dé volia a procurá pre spesele asociatiunei unu atare protocolu litografatu si provediutu cu rubrice correspunditorie.

Conclusu. Secretariulu se insarcinéza a face dispositiunile necesarie pentry procurarea aceleuia si la tempulu seu, producédu conto despre pre-tiulu cuvenitu, se va asemná esolvirea acelui'a din sum'a preliminarata de adunarea gener. dela Clusiu pentry spesele avende cu edarea foiei Aso-ciatiiunei.

Cu aceste siedinti'a comitetului asociatiunei trans. romane, inceputa la 4 óre dupa amiadi se inchia la 8' óre sér'a.

Sibiiu in 5. Novembre c. n. 1867.

I. Rusu mp.
secr. II.

I. Hannia mp.
vice-presiedinte.

 Din acésta fóia mai putemu servi cu ecsemplaria întregi incependu dela Nr. 1. Doritorii a se abona binevoiesca a se adresa deadreptulu la on. comitetu in Sibiiu. Mai tardíu ecsemplariale remase leganduse cá carte, potu se vina mai scumpe.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociațiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fôia ese cate 3 côle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 12.

Brasiovu 1. Iuniu 1868.

Anulu I.

Despre istori'a Transilvaniei dupa com. Emericu Mikó.

IV.

Déca escursiunile comitelui Mikó facute asupra istoriei transilvane citate si analisate pana la locul acesta meritara tóta luarea-aminte, apoi credu ca finea acelorasi, cu care purcedemu a ne ocupa mai la vale, o merita indoitu si intreitu.

Pentruce suntemu datori noi a ne ocupa cu istori'a Transilvaniei si pentruce tocma acum?

Pentruce se ne adunamu documentele si se ne scriemu istori'a patriei?

Acestea intrebari puse de c. Mikó isi afla raspunsurile totu in prolegomen'a sa.

Ruinele orașiului Aiudu cu colegiulu de acolo alu reformatorilor, cu bibliotec'a cea bogata si de manuscrite si numismatica, perirea de acolo a opurilor lui Petru Bod si Benkó, Specialis Transilvania, Thesaurus actorum comitialium, Scriptores transilvanici, nimicirea in parte mare a bibliotecei comitelui Samuilu Kemény dela Grindu, a colectiunei numite alui Cserei dela Crasna, depredarea de mai multe bibliotece si archive de ale proprietariloru, sunt totu atatea admonitiuni, ca documentele istorice pastrate numai in cate o colectiune ici colea nu sunt nicidecum sigure, ci ca ele trebuescu multiplicare prin tipariu. Unu timpu este inemiculu altuia, unu secolu dechiera celuilaltu resboiu de mórte. Candu se schimba sistemele, ómenii in lupt'a de principia in locu de a combate numai pe acelea, sfarma monumentele scrise: carti,

documente, monumente, toate cadu sub resbunarea nimicitória. Istori'a ne da' in acestu respectu ecsemples numeróse. Primii regi ai Ungariei sfarmara monumentele paganesci. In timpul lui Bela IV. mongolii, sub Ludovicu II. turcii s'au incercatu a nimici totu ce era crestinescu. Hussitii prin resboiulu lor au voitu se stinga pe papisti, incuisitiunea spaniála pe reformati, revolutiunea francésca totu ce se numea privilegiu boierescu.

Cu voiea comitelui Mikó noi mai adaogemu aici unu ecsempu din cele mai impunetórie in to'ta istori'a omenimei. Indelung'a domnia a romaniloru antichi preste alte popóra au produsu o ura infricosiata si secularia asupra numelui romanu.

Comitele Mikó scie ca au fostu timpuri, in care numele romanu era totu asia urgisitu cá si alu jidoviloru; ura, urgia, despretiu si resbunare infricosiata intempiná totu ce purtá numele de romanu. Sclavi'a, persecutiunea si estermnarea fu partea coloniiloru romane atatu in tierile germane, catu si in Panoni'a si in o parte a Daciei. Acea ura cumplita insocita de celu mai profundu despretiu s'a transplantatu dela o generatiune la cealalta pana in secolulu nostru. De aici se póte esplica prea bine o parte mare a vandalismului ce se patrase preste totu asupr'a monumentelor si documentelor romane, in catu adesea abia au scapatu acelea, care apucasera a se ascunde in sinulu pamentului. In decursulu secoliloru numele de romanu in tierile aici numite devenise sinonimu cu sclavu.

Cerendu comitele Mikó istori'a Transilvaniei scrisa bine asia dicéndu acuma indata, se provóca la Munteni'a, la Moldov'a si la Bulgari'a observandu, ca acelea sunt totu tieri, ale caroru popóra se afla de multu in Europ'a, se si bucura de óresicare trépta a culturei, inse — n'au istoria, séu incai le lipsesce o istoria mai cunoscuta si mai marétia; apoi comitelui Mikó iar fi chiaru greu candu ar sci, ca Transilvani'a nici ca ar putea se aiba istoria mai buna decatú este a numiteloru tieri; pentruca — adaoge densulu — pamentulu, geniulu, viéti'a civila si organisatiunea politica a popóraloru transilvane in trecutu diferesce catu ceriulu de pamentu de a locuitoriloru din susu numitele tieri.

Lucru curiosu si tocma bizaru, ca unii geologi din dilele nóstre sustienú in respectulu Transilvaniei o doctrina ne mai audita pana acuma. Ei adica in urmare cercetariloru geologice facute in acésta tíera credú asia, ca partile constitutive ale pamentului Transilvaniei sunt multu diferitorie, séu incai

amestecate in alte proportiuni din cum se afla acelea in oricare alta tíera din Europ'a, séu dóra si din tóta lumea. De aici provine si marea diversitate in geniulu si in caracterulu popóraloru transilvane comparatu cu alu popóraloru vecine; de unde apoi ar urma, ca si romanulu transilvanu ar diferí esentialmente de connationalii sei din Moldavo-Romani'a, precum si magiario-secuiulu de celu din Ungari'a si sasulu ardélenu de ceilalti germani.

Dupa noi se póte cá intre popórele acestoru tieri se ecsiste si diversitati cá cele indegetate atatu de c. Mikó, catu si de unii geologi; ba luandu'si ostenéla orice transilvanénu amblatu in lume si inzestratu cu spiritu observatoriu si comparatoriu, va descoperí elu insusi la compatriotii sei nesce note caracteristice, pe care anevoia le va mai afla la altu poporu; din tóte acestea inse nu se póte deduce, nici ca Transilvani'a ar trebui se aiba istoria multu mai bogata si scrisa mai bine decatu ale altoru tieri vecine, nici ca acestora ar trebui se le fia rusine de istori'a loru, pre catu o au scrisa pana astadi bine séu reu. Intr'aceea se cuvine cá la acestu locu se fimu indulgenti catra opiniunea comitelui Mikó, din cauza ca ecs. sa cunósce limb'a romanésca numai din audite, prin urmare nici cù literatur'a istoriei moldavo-romanesce nu se va fi ocupatu.

Se trecemu inainte.

La pag. XXII. c. Mikó repetiesce din nou, ca noi acesti ardeleni contemporani trebue se grabimu atatu cu adunarea de materialu, catu si cu scriereá istoriei nóstre; nici trebue se ne indestulamu cá pana acuma numai cu enumerarea séca si adesea fórte fabulósa a succesiunei regiloru, a bataliiloru si a unoru asia numiti eroi, ci se o scriemu in spiritulu definitiunei moderne a istoriei. Dupa acésta definitiune istori'a este cautatórea (oglind'a) trecutului, protocolulu ce coprinde faptele si erorile natiuniloru, modulu economiei loru cu geniulu nationalu si cu pamentulu patriei, atestatu despre grandórea séu vilitatea, despre capacitatea (harnici'a) séu ticalosi'a generatiuniloru repatsate, invetiatura odichnitoria séu insuflatória de grija pentru generatiunea contimpurana, scaturigine (isvoru) alu simtiului virtutiei proprie, alu energiei, alu barbatiei si alu perseverantiei, alu mangaierii si alu sperantiei de timpuri mai bune, gagiu (zalogu) alu imortalitatiei popóraloru. Asia, istori'a se faca pe popóra a intra in sinesí, a'si trage sam'a, séu adica a'si intocmi unu computu, o socotéla compusa din toti factorii,

precum sunt: faptele civili, militare, religiöse, sociale si politice, industria, arte, sciintie, referentie nationale aplicate bine séu reu, consecentiele pecatelor proprii, séu si ale desastrelor cate ne-au ajunsu fara culp'a nóstra. Din date cá acestea adunate cu mare grija si cu consciintia curata, compunenduse istori'a patriei, ea va ajunge a fi dupa com. Mikó: Cartea vietiei.

Acestea sunt insusirile cerute de c. Mikó éra si éra dela istori'a Transilvaniei. Dupa aceea observandu ca in cele din urma patru sute de ani istoriografi'a Transilvaniei fusese lovită de patru catastrofe si perderi infricosiate, adica: in anii 1601, 1603, 1657—58 si 1848, in care epoce s'au nimicitu multe tesaure istorice nepretiuite, róga mai alesu pe connationalii sei, cá pentru D-dieu se asigure incai ce au mai ramasu. Spre acestu scopu c. Mikó propune, cá orice monumentu de pétra, orice moneda antica, tóta faliuti'a de charthia, epistola, documentu (chrisovu), tóte cronicile, memorialele, diuariile, cele mai simple carticele economice, se fia pastrate si aparate de peritiune, pentruca tóte acelea adunate la unu locu reprezenta individualitatea nationala asia, precumu va fi fostu ea in secolii trecuti.

Acésta invetiatura dn. c. Mikó ni-o dete pe la 1855 in urma-reā furiosului vandalismu de diece luni din a. 184⁸/₉; aceeași inse ar trebui se se trimbitie cu voce tare si acuma dupa alti 13 ani. Absolutismulu cu tóta rigórea sa lasà pe urmele sale o suma fórtē insemnatória de cele mai interesante si mai importante documente istorice; vedeti inse in ce modu turbat'a resbunare politica aliata cu ur'a nationala, cu hebeuci'a si nauci'a semi-invetiatiiloru, micșioréza preste totu numerulu loru. Buletinele oficiali tiparite in cursu de diece ani in limbele patriei disparu succesive din cele mai multe comune; foile publice, in care de bine de reu totu se manifestá si in timpulu absolutismulu ceva viétia nationala, sunt despretiuite cá orice anuntiu de vreo comedia, chiaru cartile sunt date in prad'a nesciintiei, éra petrile monumentale provideute tocma si cu inscriptiuni de valóre istorica, se arunca in fundamente de case, granaria, grajduri, séu se radíma cu ele cotetie si garduri. Cemeteriale se devasta, cruci cu inscriptiuni sunt espuse la scurmaturile rimatoriloru. Monetele antice ajungu pe manile camatariloru, séu si ale tîganiloru cârpitori de caldari. Asia se pretiuescu la noi monumentele si documentele istorice; acést'a este pietatea nóstra pentru suvenirea strabuniloru nostrii.

Pentru ce trebuie se'si scrie ardelenii istori'a patriei tocma acuma si nu mai tardíu?

Catastrof'a preste care a trecut Transilvani'a dela 1848 încóce, este mai mare decatu tóte celelalte catastrofe încependu tocma dela Atila preste toti secolii încóce. Acelu anu fatalu, adaoge c. Mikó, a trasu lini'a demarcatória între totu trecutul nostru si între timpul de fatia. Care a fostu sórtea natiunilor locuitórie in acésta patria? Acésta întrebatiune suntemu datori a o deslega cu ajutoriulu istoriei.

Ceea ce este duminéc'a si serbatórea pentru clasa muncitória a ómenilor; ceea ce este încetarea furtunei si tempestatei pentru calatorii pe mare; ceea ce este revarsatul dílei pentru bolnavulu ce petrecuse nóptea între dureri torturatórie; ceea ce este minutulu anteiu de repausu pentru celu persecutatu prin sórte: aceea este si starea sufletésca a unei natiuni trecute prin atatea probe si ajunse abia la unu repausu si liniste in care se se póta reculege. Precumu la individu repaosulu ii otielesce puterile si ii nobilitéza partea cea mai buna a fiintiei sale: asia evenimentele mari lamurescu consciint'a de sine a natiunilor si le agerescu spiritulu. Precum calatoriulu ce manecase la drumu departatu, din timpu in timpu sta pe cate unu piscu de munte si rearunca ochii preste siesurile remase inapoi si preste tóte regiunile inca necunoscute cate'i stau inainte, cumpanindu pericolele preste cate trecuse si preste cate mai are se tréca, si cumpanindule purcede spre tînt'a sa, séu inbarbatatu si plinu de sperantie, séu desperatu si cu sufletulu sfarmatu: intocma pate si o natiune pe la începutulu unoru epoce mari ale vietiei sale, dupace trecuse preste evenimente cutremuratórie etc.

In a. 1855 simtia c. Mikó precum vediuramu. In a. 1868 simtimu noi totu asemenea, adica totu cá in an. 1855.

Inca numai o întrebare. Pentruce tocma transilvanii sunt datori se'si adune documentele si se'si seria istori'a patriei?

Pentruca strainulu nu cunósce si nu simte patriotismulu transilvanu. Strainulu va sci se compuna unu scheletu minunatu dupa tóte regulele istoriografiei, elu inse abia va fi in stare de a'lu incarna cumu amu dice, a'i insufla viétia, a'i da coloritulu si espresiunea ceruta. Transilvanu trebuie se fia istoriografulu Transilvaniei, si inca omu din timpul trecut. Bucuri'a si durerea o va sci descrie numai acela ce o a simtítu in inim'a sa; amórea patriei o va simti numai acela, carele

are dreptulu a'si numí cutare bucata de pamentu patri'a sa. Numai acela ne va putea da istori'a patriei, „in a carui inima traiesce sufletulu timpului trecut.“

Póte fi unu singuru romanu transilvanénu, carele se nu consintia din totu sufletulu seu la postulatele puse de c. Mikó pentru istoriografulu Transilvaniei? Incependu dela a. 105 dupa Is. Chr. acestu pamentu a primitu in sinulu seu osementele strabuniloru nostrii in tóta succesiunea numeróseloru generatiuni; din acestu pamentu au trasu ei si noi puterea de viétia, sudorile si sangele lor si alu nostru aici s'au varsatu; intre acesti munti si preste acestea vali se audira suspinele si achiturile lor si ale nóstre; arborii codriloru si florile campiiloru ne intimpina pre noi cá pre compatriotii lor de 1750—60 de ani; austrulu si zefirulu pare ca ne sioptescu pe fiacare di: iubitive patri'a, pastratio, adunati suvenirele si tóte momentele suferintieloru sale si ale vóstre; concentratile intr'o singura carte; deschidetive mai bine ochii, pentrucá se cunósceti totu-odata tóte frumsetiele acestei Elene dacantate cu atat'a doiosia de poetii vostrii populari; cautati catu este ea de frumósa inca si in doliulu seu.

Intr'aceea e timpulú cá se ne despartimu de c. Mikó in excursiunile sale facute asupra istoriografiei transilvane si se ne întórcemu catra toti istoriofilii romani transilvani, carii s'au ocupatu si se mai ocupa cu istori'a acestei tieri scumpe si frumóse. Nu voiescu a numi nici pe unulu din trensii, îi rogu inse pre toti, cá se mérga barbatesce pe calea ce apucara; profesori si neprofesori se adune la materialuri, se scrie compendiuri pentru scóle mici si scóle mari, se indemne in totu timpulú si in totu loculu la imbratiosiarea si cultivarea istoriei transilvane. Se nu remana nici unulu din cati au invetiatu la scóla fara cunoscinti'a istoriei sale. Pana ce vomu ajunge se avemu istoria scrisa precumu o dorise c. I. Kemény. precumu o doresce si c. Mikó, trebue se ne ajutamú cu cate s'au scrisu pana acuma. Romanii nostrii cati nu cunoscú alte limbi, voindu a cunósce trecutulú nostru, au se ia amana incependu dela istori'a lui P. Maioru si cronic'a lui Sincai, dela istori'a lui Fotino si Laurianu, Ioanu V. Rusu, Moldovanu si Marienescu, tóte cronicale cate s'au tiparitu romanesce, incatu acelea vinu in legamente si cu istori'a Transilvaniei; au apoi se tréca la tesaurulu lui Papiu si asia mai departe.

Dorindu se ajungu la finea acestei recensiuini scrise aprópe numai cá din fuga, imi vine se incheiu cu memorabilele sen-

tentie ale lui Hammer-Purgstall, cu care 'si incheie prefati'a clasicei sale Istorii a imperiului otomanu.

„Petrunsu de convictiunea ca ecsista un'a Provedintia si respata eterna, alu carei spiritu dumnedieescu plana preste apele istoriei, fara cá omulu se scia, de unde si incatrau, am apucatu eu condeiulu fara predilectiune si fara ura; fara predilectiune pentru persóne si popóra, pentru natiuni si religii, inse cu amóre pentru totu ce este nobilu si bunu, cu ura pentru totu ce este reu si spurcatu; fara ura asupr'a greciloru séu turciloru, fara predilectiune pentru musulmani séu crestini; cu amóre inse pentru puterea regulata si regimu bine organisatu, pentru institute binefacatórie si inflorirea scientieloru, din contra cu ura in contr'a rebeliunei si a subjugarei, in contr'a crudelitatiei si a tiraniei.“

Cu adev eru si cu amóre am apucatu eu condeiulu, cu simtiementu curatu pentru adev eru si cu amóre calduru'sa pentru istori'a Orientului In adev eru si amóre; — in adev eru, a carui cunoscintia da libertatea, intru amóre, care edifica si reedifica, si cu Dumnedieu, carele este supremulu adev eru si suprem'a amóre, me apucu eu de lucru*)

Dela oricare istoriografu se cere, cá se fia in totu respectulu nepartinitoriu, éra acela séu aceia, carii se voru incumata se scria vreodata istori'a Transilvaniei, voru avea si mai mare trebuintia decatu Hammer-Purgstall, cá se céra ajutoriulu eternei Provedintie, alu carei spiritu plana preste apele istoriei.

Aprile 1868.

G. Baritiu.

Tesauru de monumente istorice pentru Romani'a

atatu din vechiu tiparite, catu si manuscripte, cea mai mare parte straine adunate, publicate, cu prefatiuni si note ilustrate de A. Papiu Ilarianu. Bucuresci 1862 pana la 1865.

In Nr. 11 alu acestei foi la pag. 243 premiseseram observatiunea, cumca istoriografulu transilvanu va avea trebuintia si de ajutoriulu catoruva cronice si colectiuni istorice din tie-rile romanesci.

Dintre eruditii transilvani neromani cati s'au ocupatu cu istori'a Transilvaniei, precatu scimu noi, nici unulu nu a prea consultatu pana acuma fantani curatu moldavo-romanesci, nici

*) Josef Hammer-Purgstall Vorrede vom J. 1827 zur Geschichte des osmanischen Reiches.

colecțiuni istorice facute în Bucuresci său în Iasi. Pedec'a principala în acestu punctu a fostu pentru ei necunoscerea limbei romanesce, éra la unii si despretuirea de totu ce este romanescu.

Istoriografiloru transilvani romani le fu inchisa calea de a cunósce istoriile tieriloru vecine prin insasi sistem'a gubernementala, ce domnise în acestu respectu cá de un'a suta ani încóce si carea în a. 1852 se re'mprospetá, oprinduse strinsu intrarea de carti romanesce fara concesiune prealabila si fôrte cerimoniósá a gubernului. Nici macaru o carte de rugatiune tiparita póte a diecea óra nu putea se între fara concesiune ceruta inadinsu dela gubernu. Adica curatu cá si în Rusi'a. Din tóte inse cartile istorice era supravighete mai strinsu decatu oricare altele. În a. 1832 unu consiliariu disese în siedinti'a gubernului din Clusiu: Valachis ne liceat discere historiam, quoniam ea est oculus mundi.

Mai tardíu, adica camu dela 1845 totu s'au mai stracuratu unele opuri istorice, éra mai anume din Analele*) publicate de Mich. Cogalnicénu în Iasi, cum si din Magazinulu istoricu si din cronicarii publicati în Bucuresci de A. T. Laurianu si Nicolae Balcescu mortu de dorulu patriei la Palermo. Gubernulu din Clusiu fusese atatu de generosu, incatu tolerá intrarea aceloru opuri fara mari greutati. Intrevenindu inse anii sangiuriloru si dupa aceea fiindu vendiarea loru fôrte ingreunata, un'a parte mare din Magazinul etc. mai zace aici în Brasiovu, fara cá se mai întrebe cineva dupa elu.

Tesaurulu de monumente istorice alu lui A. Papiu Ilarianu inca fu toleratu încóce; publicarea lui inse cádiu într'o epoca, pre candu mai tóta întieleginti'a nóstra nationala abătuta dela ceea ce numescu latinii otium et studium, isi concentrase tóte puterile sufletésci asupra presentului, ocupanduse di si nóptea cu alternativ'a de: a fi său a nu fi.

Dupa amea opiniune mai multe publicatiuni de ale dlui dr. Papiu Ilarianu vinu în legamente strinsa cu unele perióde din istori'a Transilvaniei. Mai insemnamu aici cá prin trécatu, ca bibliotec'a dsale castigata cu mari spese si cu prea multe fatige, este per excellentiam istorica si ea rivaliséza în acésta specialitate cu bibliotec'a oricarui, dintre cati se ocupa la noi cu studiulu istoriei. Preste acésta în acea biblioteca se afla

*) Letopisitie.

unele raritati istorice, pre care anevoia le vei mai afla in alte parti.

Acestea sunt temeiurile nóstre, pentru care amu crediutu ca amu trebui se punemu pe oo. nostrii lectori in cunoscinti'a sinoptica a tuturor documentelor, cate a publicatu dn. dr. Papiu Ilarianu in trei tomuri 4°. Mai nainte inse de a face acésta, se cuvine se ascultamu si pre dr. Papiu Ilarianu, precumu ascultaramu pe comitele Emericu Mikó in opiniunea ce are elu despre istori'a nóstra. Eca ce dice scrtatoriulu nostru de istoria in prefati'a sa din a. 1862 prefapta la tomulu I.:

„Strabunii nostri totudeaun'a se distinsera prin fapte mari si stralucite, spre a ne lasă de ereditate o patria romana.“ Se vede insa „mai multu a le fi statu la inima a face decatu a serie.“ Impregiurarile timpurilor inca era. prea pucinu favorria literaturii istorice. Asia se intempl de istori'a nóstra cea scrisa se marginesce pana astadi la cateva cronice destulu de serace. Cati eroi si cate fapte demne de memori'a posterittei sunt date uitarei, „carent quia vate sacro!“ altele sunt insemnate de straini, dupa interesele si vederile lor; multe si chiaru cele mai importante sunt acoperite anca de pulberea bibliotecelor si invelite intru intunereculu archivelor.

Istori'a, in intielesu adeveratu, lipsesce inca romaniloru. Lipsesce natiunei nóstre cartea vietiei ce petrec in cursulu seculiloru, cartea la alu carui studiu se se lumineze mintea legislatorelui si a politicului, la ale carei exemple se se inaltie inim'a cetatianului spre a imită faptele marite ale strabuniloru si a incungiura scaderile lor, spre a ferici astufeliu presinfele si a pregati si a asigura viitoriulu.

Unei natiuni mare la numeru că a nóstra, asemine carte fara periclu nu póte se'i lipssca indelungu. O natiune ce nu 'si cunósce istori'a, se asmena fiintieloru lipsite de memori'a celoru trecute: ea nu cunósce legatur'a logica si necesaria intre trecutul, presintele si viitoriulu seu; ea nu se cunósce pre sine insasi; nu scie de unde si cumu resulta starea de facia in care se afla, nici 'si-o póte indreptá; nu'si póte indivin cea viitria, nici a o prepară; ci rbeca fara indreptariu si ratacesce in tóte partile, pana ce in urma cade in curs'a inamicului.

Si cu tte acestea astadi o istoria romana nici celu mai mare ingeniu nu ni o ar putea infaciosia.

Caus'a este simpla si evidente: spre a putea serie istori'a romaniloru s'ar cere inainte de tte deplin'a cunoscintia a elementelor, din care se se compuna acea istoria. Aceste ele-

mente sunt faptele istorice. Intru adeveru, fara a cunósce faptele nici pre jumătate, cumu vei judeca asupr'a loru, cumu vei afla legatur'a ce ecsiste intre ele? si cumu le vei cunósce déca'ti sunt necunoscute fontanile de unde se le culegi?

Nici se cugete dara romanii a'si putea scrie istori'a, pana ce mai anteiu nu voru avea adunate la unu locu tóte faptele istorice, ingropate in monumente fara numeru, straine si chiaru indigene, atatu tiparite si totusi necunoscute, catu si manuscripte, si unele si altele ascunse in bibliotece si archive, latine si grecesci, turcesci si nemtiesci, unguresci, polóne si rusesci, serbesci, bulgaresci etc. etc.

A aduna aceste monumente ratacitorie ale istoriei nóstre, insemnédia a pregati si usiura lucrarea cea mare, astadi cu neputintia, a scriitorului fericitu, care perlustrandule ne va presenta apoi adeverat'a istoria a romaniloru.

Atari adunatori de materialu istoricu avura si au tóte popórele Europei. Italianii avura Muratori si Maffei, inainte de a avé pe Botta si Cantu; francesii, Chesni, Labbei, Baluzzii nainte de Thierry, Michelet si Guizot; germanii inainte de Mülleri si Schlosseri avura Pistorii, Freheri, Schardii, Struvii, belgii Grotii; polonii Dlugosi si Dogieli; ungurii Pray si Fejéri, si asia mai incolo. Chiaru astadi se facu in Francia si pretutinde mari culegeri de documente. Lucrare grea si ostentória, necesaria insa si démna de recunoscinti'a republicei literarie si a natiunei.

Necesitatea unei asemenea colectiuni o cunoscù indata nemuritoriulu nostru Sincai. Colectiunea lui de 30 si mai bine de volumeni manuscripte se perdù. Importanti'a ei se póte judecă dupa cronic'a ce ne lasà. Alte importante colectiuni intreprinsera ilustrii invetiati, carii ne detera Magazinulu istoricu pentru Daci'a, Cronicele Moldaviei si altele.

Calcandu pre urmele altoru barbati, sunt mai bine de 12 ani de candu me ocupu si eu adunandu dupa starea si marginitele mele puteri, verice documentu vechiu, tiparitu au manuscriptu, strainu au indigenu de pre le anticari, bibliotece si archive. Impregiurarile adeseori me favorara. Cetatianu romanu, nascutu in Transilvani'a, incependu'mi studiele in patri'a nasterii mele, cele de universitate le continuaiu parte in Germani'a, parte in Itali'a. In cursulu petrecerii mele de mai multi ani in aceste tieri, nici odata nu deteiu uitarei, pentru unu momentu macaru, urmarirea monumenteloru istorice ale natiunei mele. Astufeliu astadi bibliotec'a mea numera multime

de documente pretioase, posede cele mai curioase, mai vechi, mai rare si pentru istoria noastră mai necesarie carti din secolii XV. XVI, XVII etc., multe din acestea, necunoscute lui Sincai si Engel. In Berlinu, multiamita preînvetiatului profesor si amicu alu meu Zinkeisen, autorulu renumitei istorie a imperiului otomanu, precumu si prédemnului custode alu bibliotecei regesci, doctoru si profesoru Gosche, culeseiu cu diligintia din cele 48 volumeni de manuscrise italiene, cunoscute sub titulu de Informationi politiche, totu ce aflaiu într'insele despre romanii din secolii XVI, XVII. Nici unu romanu pana acumu nu consultase aceste nepretiuite documente. La 1860 principele de Hohenzollern dandu'mi voia de a intra in archivulu secretu alu statului, priimitu aici cu o rara umanitate din partea superioriloru, si anume din partea prédemnului archivariu si consiliariu secretu doctoru Friedländer, copiai dupa originale cele mai interesante si mai curioase acte diplomatice ale mai multoru Domni si pretendenti romani, incependu dela Petru Raresiu Domnulu Moldaviei, precumu si unu sîru de documente oficiali relative la perderea Bucovinei, la intemeierea consulatului prusianu si la starea comerciului nostru de atunci. Din renumita biblioteca a contelui Dzialynski din Kornik in Posnani'a Prusiei, biblioteca avuta de carti rare si de manuscrise originale, copiai ex originali corespondintie de ale lui Michaiu Vitézulu, Sigismundu si Andreiû Báthori, Irimia si Simeonu Movila etc. cu curtea de Varsavia, acte ratacite din arhivele Poloniei.

Afara de acestea posedu mai multe portrete de ale Domniloru nostrii, facute pre atunci in strainetate de cei mai renumiti sculptori ai timpului, precumu de Hondius si alti. De asemenea subscrieri si sigile domnesci, planuri de cetati si de batai, charte vechi, intre altele o charta a Moldaviei deliniata la an. 1595, si alte asemenea.

Tóte acestea le adunaiu fara cá vreunu guvern u se-mi fia datu celu mai micu ajutoriu.

Tesaurulu de monumente istorice ce incepu a publicá, are sa cuprinda totu ce voi u afla mai importantu in colectiunea mea.

In fasciór'a I. (Iun'a Iuliu) incepu cu istoria lui Michaiu Eroulu, scrisa de Walther la a. 1599. Voi u urma cu Bisseliu, care inca scrise istoria lui Michaiu. Voi u publica apoi din archivulu ministeriului de resbelu din Vien'a cateva raporturi ale comisariloru trimisi de imperatulu Rudoltu II. la Michaiu, dupa-

ce acest'a ocupase Transilvani'a, precumu si plangerea ce elu, ducênduse la Prag'a in urm'a nefericitei batalie dela Mirislau, dete in manile imperatului. Apoi documente din Kornik, si anume din acestea, trei scrisori ale lui Michaiu litografite dupa originale. Relatiuni istorice din manuscriptele italiene ale bibliotecei din Berlinu. Din raritati, voiu reproduce d'oue editiuni ale carticelei scrise despre Cepesiu Voda cu finitulu seclului XV., necunoscute lui Engel, dinpreuna cu portretulu lui Cepesiu ce stá pre f'oi'a titularia a aceluor carticele. Editiunea originale a chorografiei Moldaviei de Reichersdorff tiparita la 1541. Istori'a lui despotu Voda de Gratianu, precumu si cea de Sommer tiparita la 1587. Dialoghi piacevoli del Signor Stefano Guazzo, carte tiparita la 1586, care, intre altele, are unu capitulu: Del principe della Valachia maggiore. Lasicii Historia de ingressu Polonorum in Valachiam; Gorecii Descriptio belli Ivoniae, tiparite la 1578. De asemenea voiu estrage din diariile publicate in Germani'a, Oland'a, Franci'a, cu finitulu seclului XVI., si inceputulu seclului XVII., despre Michaiu si alti domni ai nostri. Voiu face cunoscuta Romaniloru si cartea lui Baret (Joppécourt): Histoire sommairé des choses plus memorables aduenues aux derniers troubles de Moldavie, tiparita in Parisu la 1620. De abia suntu doi ani de candu affai acésta carte de o estrema raritate. Sincai si Engel nu o vediuira; ea plinesce o insemnata lacuna in istori'a Movilesciloru; intre altele, cuprinde si o nuvela istorica despre caderea in captivitate tatarésca a unei'a din fetele lui Irinia Movila, maritata dupa principele Korecki.

Acestia si alti asemeni scriitori contimporani, intrecu in mai multe respepte pre cronicarii nostri. Nici unulu de ai nostri nu scrie mai insufletitu cá Walther, nici mai detaiatu cá Goreciu, nici in limb'a cea clasica a lui Gratianu, si nici unulu nu ne lasa interesantele sciintie despre Movilesci, ce le aflamu la Baret.

Afara de acestea vomu face estrase numeróse din istorici vechi, unguri, poloni, turci. Si anume dintre turci vomu consulta pre Naima despre Michaiu si alti domni, éra din renumitulu Saedinu (Seadeddinu) vomu traduce curiósele descrieri ale lupteloru lui Cepesiu si Stefanu celu mare cu turcii.

Unele din monumentele nóstre de abia suntu cunoscute unui preamarginitu numeru de literati romani; altele nu suntu cunoscute de locu; cele mai multe adeseori indesiertu s'aru cauta,

nu in ale noastre, dara chiaru si in cele mai avute biblioteci straine.

Cele mai importante si mai rare voru fi publicate si in testulu originalu si in traducere.

Vomu scrie si disertatiuni istorice, si fiindu iuristu de profesione, vomu trata cate odata si materie din campulu istoriei dreptului nostru.

Vomu priimi cu multiamita si articli straini, candu seu voru cuprinde fapte istorice pucinu au nici decumu cunoscute, seu cele cunoscute voru fi tratate dintr'unu nou punctu de vedere.

Nici odata n'am fostu mai liberu ca in aceste de facia impregiurari, spre a'mi pute consacra literaturii istorice tote puterile. Fia'mi intreprinderea ori catu de grea, ea 'mi aduce si mie o nespusa multiamire interna: „studiele acestea mangaia si intarescu inim'a omului in tote impregiurarile;“ apoi, incredintiatu ca asemenea lucrare n'ar pute se nu aduca vreunu folosu si patriei, indemnatu si incuragiatu de amicii mei, me simtiamu si indetoratu a aduce si eu asta mica petricica la marele edificiu alu nationalitatei romane.

Pre aiurea, publicatiuni de asemenea natura se facu cu ajutorie de societati care la noi lipsescu, cu ajutorie de principi si regi. Eu insa neajutatu de cineva adunaiu materialulu: totu asia 'lu scotu si la lumina, fermu incredintiatu ca intieleptiunea si patriotismulu publiculu romanu va face se nu cada o intreprindere inceputa in cugetu curatu de a inainta adeveratulu studiu alu istoriei nationale. Apelu la binevointi'a amiciloru mei din tote tierile romane, si la toti adeveratii amici ai istoriei noastre.

Fii sanetosu si indulgente binevoitorie leptoru.

Bucuresci, 16. Iuniu 1862.

A Papiu Ilarianu.

B i b l i o g r a f i a.

Productele literarie romane nu numai se inmultiescu in modu inbucurariu, ci totuodata ele castiga in valoarea loru intrinseca. De curendu ne mai venira la mana inca si urmatoriele carti si carticele.

Anuariulu generale

alu instructiunei publice pe an. scolasticu 1864—1865, Anulu II. Bucuresci 1868. 4° mare 377 pagine. Materialu in adeveru bogatu pentru toti barbatii de specialitate!

In prefatia dn. Vasilie A. Urechea arata in scurtu caus'a, pentru care publicarea anuariulu 1864—65 se amanà pana acuma: disordinea adusa

in afacerile scolastice prin ministrul de mai nainte alu departamentulu instructiunei publice.

„O se întielegemu odata cu totii, ca nu trebuie se amestecamu instructiunea si educatiunea copilasiloru nostrii cu noroiulu patimeloru năstre?“ eschiamo dn. Urechia in aceeași prefatia; éra mai susu citéza pe: Stultorum pudor malus ulcera celat. Dara dieu asia, ca reulu cu catu ilu ascundi, mai bunu totu nu'lu faci.

„Notiuni de Hygiēna publica si privata.“

Opu destinatu pentru clas'a III primaria. Conformu programulu oficiale. — Pretiulu 54 bani nuoi. — Se afla de vendiare la librari'a dlui Danielopulo, calea Mogosiei Nr. 37 (pasagiulu romanu).

DD. institutori din judetie potu adresa comandeș dloru la librari'a susu numita; totu-de-odata insocite si de costulu ecemplarialoru ce voru dori a lua sciindu ca se voru bucura de unu rabatu de 10%. Pentru orice comande prin posta voru fi in costulu dloru.

Contr'a scólei Barnutiū

de Titu Maiorescu. Iasi 1868. Micu 8° pe 107 pagine.

Celu carele va fi cititu critic'a dlui T. Maiorescu relativa la aceeași materia, va gaci si coprinsulu acestei brosiure.

Nóua ni se pare ca între sapientii din Iasi s'a incinsu un'a lupta seriăsa, inse dupa a nóstra opiniune lupt'a nu se mai potea incungiura, ci mai curendu séu mai tardiu ea trebui se sparga, ca causele ei se ivisera mai de multu. Caus'a principala era, ca in Iasi cá si in Bucuresci, cá si in Buda-Pestea si Clusiu, cá si in Brasiovu si Sibiiu, unii ómeni confunda fórte usioru cerculu sciintieloru cu politic'a dilei, cu alte cuvente, ei ceru cá sciinti'a inca se politiseze, séu déca 'ti mai place, cá între sapientulu de pe catedra si între omulu tribunei politice se nu faci nici o distinctiune. Pare cá nu s'ar putea, cá acelasi individu se fia prea bunu profesoriu si prea reu politicu si vice-versa!

Dela dn. profesoriu Sim. Mihali din Craiova mai primiramu si

Z o o l o g i ' a

inse editiunea III. revediuata si emendata. Craiova 1868. 8° micu 116 pag.

Doritorii de a o introduce prin scóle au a se adresa deadreptulu la dn. auctoriu in Craiova.

Mineralogi'a dlui S. Mihali inca se afla sub presa, de sub care va esi dilele acestea.

Speramu ca dn. auctoriu va trimite unu numeru órecare de ecemplaria inca si la librari'a S. Filtsch din Sibiiu.

In Nr. 11 amu pre'ncunoscintiatu esirea carticelei: Infricosiatele stricatiuni ale beuturei de vinarsu-rachiu. Cá de proba impartasimu aici

Testamentulu unui betivu.

Cunoscēndu eu ca puterile trupulu îmi suntu slabite, si ca va urma catu mai curendu si despartirea sufletulu meu de trupu, si pentruca calcu

pe drumulu necumpatului, dela care nu mai gandescu se me abatu, asia facu prin acést'a cunoscuta voi'a mea cea mai din urma si testamentu. Fiindu ca eu suntu facutu dupa chipulu Ziditoriului, destoinicu pentru unu gustu intieptu; mai incolo pentru cá se facu si altor'a bine, si suntu in stare cá se inaintezu cinstea lui Damnedieu, asia'mi cunosc respunderea mea; inse placerea mea pentru multiamirea pofteloru mele si neaplecarea mea de a me lupta cu ispitele atata este de mare; incatu cu totul me subjuga necumpatulu si tóte faradelegile cate suntu legate de acela, pentru aceea facu urmátórele pleniputintie: Averea mea o lasu de prada, pentru ca prevediu ca peste putienu va ajunge in manile acelora, carii me voru adapa cu beuturi mai tari. Renumele meu, care se clatesce pe temelie de nasipu, ilu lasu nimicirei. Bunei mele socii, care m'a insocitu cu atata prietenie in viétia, ii lasu defaima, rusine, saracia, grija si o inima rupta. Fiecaruia dintre fiii mei ii lasu esemplulu meu si mostenirea rusínatului caracteru alu tatalui lor. In urma lasu trupulu meu prada bóleloru, misielatatiei, ticalosiei si unei curende putregiuni, éra sufletulu meu, care nu póte nici odata muri, ilu lasu in grija lui Dumniedieu, a carui milostivire o amu intrebuintiatu reu, ale carui porunci leamu calcatu, si care prin cuventnú seu m'au dojenitu; ca nici unu betívu nu va mosteni imperati'a lui Ddieu!

I. P.

Infricosiata icóna a ticalosiei de rachi.

Unu barbatu care cúnóscea tristele urmari si ticalosiile la care aduce rachiulu pe omu, dice in privirea acést'a: Daca amu putea noi aduna femeile si pruncii betiviloru pe o scena de privire, éra impregiurulu lor amu pune pe ferbatorii si vendietorii de rachi, si 'i amu tienea pana ar povesti fiestecare mama si fiestecare copiasiu istori'a patimeloru sale, precumu si scapatarea lor din avere si indestulare, apoi caderea din védia si norocirea casei la saracia si amara ticalosia; daca s'ar putea poftori intrigele, imparecherile si necasurile casei, daca s'ar putea face cá se sune la urechile loru bataile, strigarile mameloru si vaietele nevinovatiloru prunci, ce le pricinuisé tiranulu si selbaticulu lor parinte de casa, care mai înainte érá fórté placutu ocar-muitoriu si aparatoriu; dupa ce s'ar propune, dicu acelora, rugatiunile case-niloru, dilele si noptile loru cele pline de amaratiune, de necazu. de ticalosia, de grija si gróza; candu s'ar putea infatiosia privitoriloru acelor'a fric'a mortii, care a strimtoratu sufletele acestoru suferitori, precumu si spaim'a, tremurarea si ingretiosiárea ce a trebuitu se o suferé dela barbatii loru ce ducu o viétia asia necumpatata, asia si rugatiunile cele ferbinti ale fiacarei socii pentru barbatulu ei, cá se'lu póta scapá de legatur'a ispiteloru ce'lu au capiatu cu totul, si in sfirsitu candu s'ar putea aratá la vedere lacramile ce s'au varsatu de acestea acasa, in vremea ce galcaia la rachi barbatii loru, atunci de buna séma nu ar fi nici unu ferbatoriu séu vendiatoriu de rachi, care sta in legatura cu acestu reu, cá din césulu séu dioa aceea se nu se hotarésca a se lasá de meseri'a acést'a spurcata si iamestecatória de veninu.

Vocabulariu romanu-nemtiescu

compusu si inavutitu cu mai multe mii de cuvinte nóua introduse dejá si in-cetatenite in limb'a romana de

Sab. Pop. Barcianu,

parochu ortod. resaríténu in Resinari, asesore consistoriale, membru onorariu

alu asociațiunei transilvane pentru literatur'a română, precumu si alu asociat. pentru sciintiele naturali la Sibiiu, decoratu cu crucea de aur cu coróna pentru merite. Sibiiu. Tipariulu si editur'a lui Teodoru Steinhausseu. 1868.

Acésta este pórt'a románesca a vocabulariului compus de reverenti'a sa parentele S. P. Barcianu, memoratu de noi si mai nainte de a ne veni la mana. Aceeasi carte are si pórt'a germana, pe care inse nu o mai reproducemu aici, din cauza ca cunoscendu oricare romanu pre cea románesca, prea usioru isi póte castiga acésta carte, carea este 8° de 303 pag. Ecsemplariulu ce'lu avemu la mana este legatu atatu de usioru, in catu dupace amu folietatu vreo dóua dile prin elu, a si inceputu a se destrama. La adjustarea unei carti precumu este si acésta, de unu folosu publicu, editoriulu n'ar trebui se fia prea mare economu, ei s'ar cuveni se distinga intre unu dictionariu si brosiurele sburatórie.

Venindu la coprinsulu acestuí vocabulariu, noi ilu aflamu pentru literatur'a nóstra prea interesantu, nu atatu din caus'a, ca par. Barcianu inavutí vocabulariale romanesce esite dela 1825 incóce „cu mai multe mii de cuvinte noue intruduse dejá si incetatenite in limb'a romana,“ precumu se esprima insulu, catu mai vîrtosu din alta cauza, carea in ochii nostrii cumpanesce neasemenatu mai multu, oricandu este vorb'a de lecsicografi'a nóstra, éra acést'a e, ca dn. lecsicografu a culesu totodata un'a mare multime de cuvinte usitate de mii de ani la poporulu nostru, trecute inse din vedere de catra alti lecsicografii ai nostrii. Amu observatu totodata, ca par. Barcianu a consemnatu cu multa grija si predilectiune numirile plantelor asia precumu se afla aceleasi in gur'a poporului si le a tradusu in limb'a germana cu cate doi si trei termini. Cu acestu metodu se facú si sciintiei unu mare servitiu. Scímu si noi, ca mai multe numiri usitate pana astadi de poporu nu suntu de origine latina, credemu ca dupace se voru cerceta toti provincialismii, se voru afla termini si mai buni, éra unii nu se voru afla de locu, precumu nu s'au aflatu nici la alte popóra, ci s'au imprumutatu; totusi pentrucá se scii ce ai a pastra din totu materialulu catu se afla in gur'a poporului, ce ai se lapedi pentru totudeauna si ce ai se puni la locu din cate ni s'au perdutu in Daci'a si Panoni'a si se mai afla inca numai in clasici si in Itali'a, séu dóra nici acolo, trebue se ai dinaintea ta materialulu intregu, graulu si „ovesulu,“ secar'a si „alaculu,“ ordiulu si „hirisc'a,“ paele si „nasad'a,“ vinulu si „drosdele.“ Vocabulariulu dlui Barcianu consideratu din aceste puncte de vedere facú lecsicografiei romanesce servitiu cu atatu mai mare, cu catu suntu mai adeverate cuvenetele dlui canonicu Tim. Cipariu repetite in decursulu desbateriloru academice dela Bucuresci: Fiacare cuvenetielu ce sémena a romanescu, se se culéga intocma cu atát'a grija, cu cata ar culege cineva grauntiele de aurú séu petre nestimate din petrисиu si nasipu.

Armat'a romana

inca a esitu de sub tipariu si se afla de vendiare pre la tóte librariile. Acésta carte de specialitate va fi citita mai cu folosu de catra cei carii voru fi citindu si fói'a periodica „Roman'i'a militaria“ incependu dela 1. Ian. 1864.

Nr. 221. 1867.

Protocolulu siedintiei comitet. asoc. trans. romane

ținute in 12. Dec. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vicepres. I. Hannia, fiendu de facia dintre membrii comit. Ilustr. sa D. consil. Pavelu Dunc'a, D. senatoru P. Rosc'a, D. dr. Ioanu Nemesiu, D. parochu si profesoriu Zacharia Boiu, D. profes. Ioanu Popescu, secret. II. si membru comitetului D. I. V. Rusu, D. cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu si D. bibliotecariu Nicolae Cristea.

§. 136. Domnulu cassariu alu asociatiunei presentéza conspectulu despre starea cassei asociat. pre tempulu acestei siedintie, din care conspectu se vede, cumca cass'a asociat., dupa subtragerea erogatoru de pana acum, are in proprietatea sa sum'a de 29,526 fr. 42 cr. v. a.

Se iea spre scientia.

§. 137. Totu cu ast'a oca siune D. cassariu alu asociat. raportéza, cumca prin D. protop. si colect. asociat. in Clusiu Ioane Pamfilie s'a trimesu la cass'a asociatiunei, sum'a de 229 fr. 99 cr. v. a. cá venitu curatu alu concertului, datu in favórea fondului asociat. cu oca siunea adunarei gener. a asoc. ținute la Clusiu in 27—29. Augustu, alaturanduse totuodata si unu computu esactu despre perceptele si erogatele avute cu oca siunea arangiariei numitului concertu.

In legatura cu acestea D. cassariu mai raportéza si despre alti bani incursi la fondulu asociat. cá tacse de membrii ord. dela siedinti'a trecuta a comitetului pana la siedinti'a presente si anume dela urmatorii DD.: a) dela D. Ioane Popu, parochu in Vizacn'a cá tacsă de memb. ord. nou pre a. cur. 186⁷/₈ 5 fr.; b) dela D. c. r. capitanu Teodoru Stanislavu tacsă rest. pre a. 186⁶/₇ 5 fr.; c) dela D. c. r. capitanu Mich. Poparadu din Posiorta tacsă de memb. ord. pre an. 186⁶/₇ si 186⁷/₈ 10 fr.; d) dela D. inspectoriu dominiului metrop. in Springu Vasilie Albini tacsă rest. pre a. 186⁶/₇ 5 fr.; e) dela D. protopopu in Lipov'a Ioane Tieranu tacsă de memb. ord. pre a. 186⁷/₈ 5 fr.; f) dela D. practicantu de advocatura G. Catona cá memb. ord. nou pre a. cur. 186⁷/₈ 5 fr.; g) prin D. negotiatoriu si colect. asociat. in Sasureginu Nicolae Marinoviciu s'a trimesu cá tacse de membru ord. pre an. 186⁶/₇ sum'a de 20 fr. si anume dela D. advocatu Mich. Orbonasiu 5 fr., dela D. protop. Mich. Crisianu 5 fr., dela D. asesoriu Alesiu Onitiu 5 fr. si dela D. cancel. G. Sceopulu 5 fr. v. a.

Se iea spre scientia.

§. 138. Se presentéza conspectulu despre interesele intrate

la fondulu asociatiunei dupa couponii obligatiunilor urb. ungurene obvenitori cu 1. Noembre 1867, care interese, dupa subtragerea de 7%, facu sum'a de 19 fr. 53 cr. v. a.

Se iea spre scientia.

§. 139. Aducënduse inainte, ca Ilustr. sa D. jude la tabl'a septemvirală din Pest'a Vincentiu Babesiu, fiindu prea ingreuiațu cu alte sarcini se afla necesitațu prin scrisóri'a sa din 8. Noemb. a. c. a'si dá demisiunea din oficiulu de colect. asociat., asemenea si D. negotiatoriu din Sasureginu N. Marinoviciu, carele inca nu se afla in stare a puté purtá sarcin'a de colectoriu, inca 'si da demisiunea prin scrisórea din 22. Noembre a. c.: asia ivinduse cestiunea alegerei altoru colectoru, in loculu sușu numitiloru domni cari demisiunara, comitetulu se afla indemnatu a denumi alti colectoru si anume:

Pentru Sasureginu pre D. advocatu Mich. Orbonasiu, éra pentru Pest'a pre D. concipistu ministeriale dr. Ioanu Galu; totuodata secret. se insarcinéza ale espedá respectivele decrete.

§. 140. Secret. referéza, cumca presidiulu magistr. din Brasiovu prin not'a sa ddto. 22. Noemb. Nr. pres. 989 1867 aduce la cunoscienti'a comitetului asociat. trans., cumca inalt. presidiu gubern. prin emisulu seu din 19. Noembre Nr. pres. 3838 1867 s'a induratu a concede edarea foiei asociat. dela 1. Ianuariu 1868 in Brasiovu sub titlulu „Transilvani'a“ in brosiure lunarie si sub redactiunea Dlui secret. I. G. Baritiu, inse pre langa observarea acurata a programului din I. Noemb. si a prescriseloru politianesci de presa ce se afla in vigóre.

Totu prin susu atins'a nota a presidiului magistr. comit. asoc. se recuira a face dispositiuni, cá se se trimetia exemplaria oficióse din foi'a „Transilvania“: a) pentru c. r. biblioteca de curte in Vien'a; b) pentru in. ministeriu regiu ungur. din laintru in Bud'a; c) pentru bibliotec'a museului nationalu ung. din Pest'a; d) pentru in. presidiu gub. regiu in Clusiu, si e) pentru bibliotec'a liceului din Clusiu.

Conclusu. Incunoscientiarea inclitului presidiu magistrat. din Brasiovu despre concederea data din partea in. presidiu gubern. pentru esirea foiei Transilvani'a cu 1. Ianuariu 1868 se iea spre scientia imbucuratoria, si totuodata se decide a se impartasi in copia si Dlui secret. I. cá redact. alu foiei asoc. respectiv'a nota a presidiului magistratuale spre scientia si intocm'a urmare.

§. 141. Secretariu presentéza doue conturi, unulu pentru procurarea unui protocolu litografatu pentru inscrierea abona-

tiloru la foi'a asociat. in suma de 8 fr. 5 cr. v. a. si altulu pentru spesele postali avute cu ocasiunea espeduirei aloru 808 esempl. din programulu foiiei asociat. pre la Domnii membrii ai asociat. in suma de 8 fr. 16 cr., la olalta 16 fr. 21 cr. v. a. si totuodata in conformitate cu unu concludu alu comitetului din 5. Noembre a. c. propune a se refui din sum'a preliminarata din partea adunarei gen. dela Clusiu pentru edarea foiiei asoc.

Concludu. Propunerea secret. II. se redica la valóre de concludu alu comitetului si esolvirea resp. conturi se asemnéza la cass'a asociatiunei.

§. 142. Secret. presentéza documentulu datu din partea directiunei institutului c. r. agronomicu din Ungarisch-Altenburg ddto. 13. Noembre a. c. despre susceperea tenerului stipendiatu alu asociatiunei Georgie Vintila. cá studente ord. pre an. scol. curente la numitulu institutu.

Se íea spre scientia.

§. 143. Rev. D. vicepresiedinte aducédu inainte, cumca se apropia tempulu edarei foiiei asociat. si ca mai inainte de tóte spre a se puté inchiá contractulu cu tipografi'a e de lipsa se se scia, ca in cate esemplaria se se tiparésca foi'a asociat., asia dara propune comitet. cá se decida a) ca in cate esemplaria se se tiparésca deocamdata numit'a foia? si b) cá pre langa esemplariale oficióse, la care foi si institute publice se se trimetia esempl. de onóre din foi'a asociatiunei?

Concludu. Comitetulu de-si dupa raportarea secret. vede cu durere, ca pana astadi in ajunulu terminului defiptu pentru abonamentu, abia au incursu vreo 41 de prenumeranti: totusi in sperantia, ca numerulu prenumerantiloru va cresce in proportiune mai imbucuratória, decide cá foi'a asociat. se se tiparésca deocamdata in 500 esempl. si D. secret. I. cá redactoriulu numitei foiiei se se incunoscientieze despre acest'a decisiune cu acelu adausu, ca in casulu celu multu doritu, adeca candu numerulu DDIloru prenumeranti s'ar sui preste 500, se póta tipari necesariele esemplaria pre langa pretiulu proportionalu si relativu, indicatu íñ computulu preliminaríu din 30. Octobre a. c. asternutu la comitetu, si in acestu sensu se se inchia cu resp. tipografia si contractulu trimetiendu la comitetu spre a-probare.

Eara ce se tiene de impartirea esemplarialoru de onóre din foi'a asociat., se decide a se trimete atari esemplaria urmatóreloru institute publice si foi romane: a) Universitatiloru din Iasi si Bucuresci; b) Atheneului romanu din Bucuresci;

c) academiei literare din Bucuresci si junimei din Iasi; d) societatii Transilvani'a din Bucuresci; e) academiei de scientie magiare din Pest'a; f) academiei imperatesci de scientie in Vien'a; g) societatiloru literare romane din Aradu si Cernautiu; h) reuniunei pentru cunoscienti'a patriei din Sibiu; i) seminarioru clericali din Blasiu, Sibiu, Gherla, Aradu si Caransebesiu; k) gimnasialoru romane din Blasiu, Brasiovu, Beiusiu, Naseudu si Bradu in Zarandu; l) redact. diuarielor romane Romanulu si Trompet'a carpatiloru, Tesaurulu de monumente si Archivulu istoricu, tóte edate in Bucuresci; in urma redact. diuareloru politice romane din monarchi'a austriaca si anume: Gazetei Transilvaniei, Albinei, Telegrafulu romanu, Concordei, Familiei, Archivulu pentru filologia, Magazinulu pedagogicu si Amvonulu.

In fine se decide, ca la acele societati séu corporatiuni literare si scientifice, cu care asociat. trans. pana acum n'a statu in relatiuni, se se trimetia esemplaria de onóre pre langa o scurta comitiva din partea presiului asociat.

§. 144. Secretariu aduce la cunoscienti'a comitetulu o chartia a Dlui protop. si colectoriu alu asociat. in Clusiu ddto. 18/6. Noembre Nr. 283 a. c., prin care numitulu Domnu colectoriu incunoscientiaza, cumca ne aflandu ubicatiunea tenerulu Gregoriu Moldovanu, nu iau pututu admanuá resolutiunea comitet. asociat. ddto. 5. Noembre a. c. Nr. 170.

Conclusu. Espirandu tempulu in care Gregoriu Moldovanu ar mai puté fi primitu la institutulu agronomicu, pentru care in 5. Noembre a. c. Nr. 170 i s'a fostu conferitu stipendiulu decretatu de adunarea generala din Clusiu, precum si pentru a se mai puté escrie altu concursu; comitetulu se afla nevoitu a sistá si a retiené acelu stipendiu, pre an. scolast. curente, in favórea cassei asociatiunei.

§. 145. Fiindca foi'a asociatiunei se va edá in Brasiovu dupa conclusulu comitetulu din 25. Octóbre a. c. §. 108, asia comitetulu decide:

Cá list'a abonatoru inscriși pana acum se se trimetia redactiunei in Brasiovu dinpreuna cu actele adunarei gener. dela Clusiu, cu aclusele resp. si cu tóte protococele siedintieloru comitetulu dela adunarea gener. incóce, cu acea observare, cá din tempu in tempu se se trimetia din partea secret. si listele abonamentelor, care se speréza ca voru mai incurge.

§. 146. D. bibliotecariu alu asociat. reportéza, cumca D.

dr. Ioanu Maniu a daruitu pentru bibliotec'a asoc. opulu intitulatu: Dreptulu publicu alu Romaniloru de Simeone Barnutiu.

Conclusu. Dlui daruitoriu i se esprime multiamita protocolarmente.

Cu aceste siedinti'a comitetului asociat. trans. inceputa la 4 óre dupa amiadi, s'a inchiatu pre la 8 óre séra.

Sibiin, in 12. Decembre c. n. 1867.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

I. Hannia mp.,
vice-presiedinte.

Nr. 6. 1868.

Protocolulu siedintiei eststraordinarie a comitetului asoc. trans.

tienuite in 3. Ian. c. n. 1868 sub presidiulu Rev. D. vice-pres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii Ilustr. sa D. cons. P. Dunc'a, D. parochu si prof. Z. Boiu, D. profes. I. Popescu, D. secret. II. si membru com. I. V. Rusu, D. c. r. capitanu in pens. si cass. alu asociat. C. Stezariu si D. red. si bibliot. alu asociat. N. Cristea.

§. 1. Rev. D. vicepres. I. Hannia aduce la cunoscienti'a comitet. asociat., cumca acést'a siedintia eststraordinaria s'a afluu indennatu a o conchiamá din acelu motivu, cá se supuna la discussiunea si deciderea comitetului proiectulu de contractu inchiandu din partea comitet. cu tipografi'a Römer & Kamner in privinti'a conditiuniloru tiparirii foiei asociat., cum si instructiunea pentru espeditoriulu numitei foi dinpreuna cu alte afaceri, atingatorie de foi'a asociat., care se cuprindu in scrisóri'a secret. I. D. G. Baritiu ddto. $25/_{13}$. Decembre a. tr., pre langa care se trimesa susu numitulu proiectu de contractu, cum si instructiunea pentru espeditoriulu foiei asociat.

Deci Rev. D. vicepres. propune mai anteu a se ceti respectiv'a scrisória a Dlui secret. I. si apoi proiectulu de contractu inchiandu cu tipografi'a Römer & Kamner.

Dupa cetirea acestor'a luanduse la discussiune speciale punctulu I. din contractulu inchiandu cu tipografi'a se afla, ca acelu punctu in privinti'a edarei foiei asociat. ar contiené óresicare abatere dela conclusele comitetului aduse in siedintiele sale din 18. Sept. si 25. Oct. a. tr., fienduca in numitulu punctu se statoresce esirea foiei asociat. de trei ori pre luna in cate o cóla, pre candu comitetulu a decisu, cá se ésa numai odata pre luna in fascióre nebrosiurate de cate 3 cóle tiparite; deci dupace D. secret. I. in scrisóri'a sa din $25/_{13}$. Decembre a. tr., pre langa care trimesa proiectulu de contractu inchiandu cu

tipografi'a Römer & Kamner, nu indigitéza motivulu, din carele se se vedea, ca ar fi mai cu scopu cá foi'a asoc. se ésa de trei ori pre luna in cate o cóla in locu de 3 cóle si odata pre luna, comitetulu dupa o seriósá desbatere se afla indemnatu a aduce in astu obiectu urmatoriulu:

Conclusu. Dupace comitetulu asoc. in siedintiele sale din 18. Sept. si 25. Oct. a. tr. §§. 88, 107 si 108 au decisu, ca foi'a asociat. „Transilvani'a“ se ésa numai odata pre luna in fascióre nebrosiurate de cate 3 cóle; dupace astfeliu s'a publicatu esirea foiei asociat. si in programulu numitei foi ddto. 1. Noembre a. tr. si totu in acestu intielesu s'a facutu si aratarea la inalt. guberniu regiú: asia acestu comitetu inainte de a su-pune la pertractare punctele cuprinse in contractulu inchiandu cu tipografi'a, aflá cu cale a poffi pre D. secret. I., cá pana la prosim'a siedintia a comitetului, se binevoiésca a servi cu desluciri si informatiuni despre aceea, ca din ce motive afla domni'a sa mai cu scopu cá foi'a asociat. se se edea de trei ori in locu de odata pre luna? si óre prin espedarea de trei ori a foiei in locu deodata nu s'ar casiuná spese postali mai mari pentru asociatiune?

Totu cu aceea ocasiune se i se scria Dlui secret. I., ca in fruntea foiei asoc. se se insemne pretiulu foiei astfeliu, cum s'a publicatu si in programulu aceleia, adeca 2 fr. pre anu pentru membrii asociat. si 3 fr. pentru nemembrii asociat., si ca prenumeratiunile suntu a se face pre unu (1) anu, éra nu pre $\frac{1}{2}$ de anu. Altfeliu comitetulu e de opiniune, ca pana la statorirea contractului cu tipografi'a se puté inca urmă modalitatea inceputa in edarea foiei.

§. 2. Mai incolo se iau la discussiune alte afaceri relative la foi'a asociat., despre care atinge D. secret. I. in susu amentit'a sa chartia si anume: a) in privinti'a cererei Dlui secret. I. cá Nrulu I. din foi'a asociat. se se póta tipari in 750 esemplaria in locu de 500 esempl., din care cate unu esempl. se se trimetia pre la unii domni neabonati inca (in spe); b) in privinti'a asemnarei unei anticipatiuni de 150 fr. v. a. pentru trebuintiele curente ale edarei foiei asoc. pre langa conditiunea asternerei la tempulu seu a unui computu regulatu despre erogarea acelei sume; si c) in privinti'a licuidarei si esolvirei unoru conturi despre 16 fr. 10 cr. v. a. cá spese pentru tiparirea programului foiei asociatiunei.

Conclusu. D. vicepres. aducédu la cunoscienti'a comitetului, ca din caus'a scurtimei tempului s'a aflatu indemnatu

indata dupa primirea scrisórei Dlui secret. I. ai rescria prin secret. II., ca Nrulu 1. din foia póte se'lu tiparésca si in 750 esempl., prin acésta cererei Dlui secr. I. de sub a) facunduise destulu, dechiaratiunea Dlui vicepresedinte in ast'a privintia se ia spre scientia din partea comitetului.

Relativu la cererea de sub b) se decide asemnarea anticipatiunei de 150 fr. v. a. din sum'a preliminarata pentru edarea foiei asociat. pre langa conditiunea asternerei la comitetulu a unui computu regulatu despre erogarea sumei primite.

Relativu la punctu c) se decide esolvirea a loru 3 conturi sunatorie despre 16 fr. 10 cr. v. a. cá spese facute cu tiparirea programului foiei asociat. totu din sum'a destinata pentru edarea foiei asociat.

Cass'a asociat. se se insarcineze a esolvi sumele mai susu insemnate.

§. 3. In legatura cu aceste D. cassariu alu asociat. presentéza alte doue conturi sunatorie despre 5 fr. 85 cr. v. a. pretiulu unui protocolu procuratu pre sém'a cassei asoc. pentru ducerea unui computu deosebitu despre banii incursi cá prenumeratiuni la foia asociatiunei.

Se asemnéza esolvirea acelor'a asemenea din sum'a destinata pentru edarea foiei asociatiunei.

§. 4. Secret. aduce la cunoscienti'a comitetului, ca D. prof. Iustinu Popfiu si-a trimesu disertatiunea tienuta la adunarea gener. din Clusiu a. tr.

Se decide a se trimete la redact. foiei asociat. spre a se publicá intre actele adunarei gener. dela Clusiu.

§. 5. Secret. mai reportéza, ca in lun'a trecuta a venitu la comit. unu concursu alu tenerului iuristu in Pest'a Gerasinu Ratiu, carele cere a i se conferi unu stipendiu de 100 fr.

Conclusu. Dupace stipendiale preliminate pre an. scol. cur. 186 $\frac{7}{8}$ s'au impartitu inca in 5. Noembre a. tr., cererei tenerului concurente astadata nu i se póte face destulu, prin urmare se se incunoscientieze despre acést'a, retransmetienduisse documentele asternute.

Cu aceste siedinti'a extraordinaria a comitet. asociat. trans. inceputa la 4 óre, se inchia la 6 óre séra.

Sibiui, in 3. Ianuariu c. n. 1868.

I. Rusu mp.
secret. II.

I. Hannia mp.
vicepres.

Sententie vechi si noue.

Este o insusire a omului, cá se urasca pe celu vetamatu de elu.

Tacitus.

Lumina lumina, mai multa lumina.

Göthe.

Sciinti'a este putere. Deci sciintia, multa sciintia.

Timpulu este moneta. Deci folositi timpulu.

Déca'ti vei ajuta tu insuti, D'dieu inca'ti va ajuta.

Spiritulu unei natiuni nu se póte subjuga nici prin lantiuri nici prin sisteme.

Nici unu poporu crestinu nu mai póte apune.

Ideile bune folosescu totudeaun'a si trebue se fia culese cu grija, fia acelea impartasite de ori-si-cine.

Giovanni Boccaccio.

Celu ce are trebuintie mai pucine, este mai aprópe de Dumnedieu.

Socrates.

Celu care scie se castige averi pe cale drépta si le folosesce in modu onestu, acela este celu mai fericitu, in catu bogati'a póte ferici pre ómeni.

Xenophon.

Pucini ómeni sunt asia de intiepti, incatu se prefere critic'a folositoria unei laude insielatorie.

De la Rochefoucauld.

Din tóte virtutile dreptatea este domnitóri'a si regin'a.

Cicero.

Omulu lipsitu de principia se asemena pilotului fara compasu.

Intardie cu pedéps'a; grabesce cu resplat'a.

Ad Nr. 141. 1868.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociat. trans. dela siedinti'a comitet. din 7. Aprile
pana la siedinti'a aceluia din 12. Maiu c. n.

1) D. c. r. maioru Ioanu Noacu de Hunyadu a oferitu asociatiunei un'a obligatiune urbar. trans. Nr. 24,043 sunatoria despre 105 fr. v. a. dinpreuna cu couponii obvenitori dela 1. Iuliu a. c. facënduse prin acést'a m. ord. alu asociatiunei pre viatia.

2) Pentru cate unu esemplariu din actele adun. gen. I. III. IV. vendute dlui practicantu in Orastia Claudiu Vladu s'a incassatu 1 fr. 40 cr. Sibiiu, in 12. Maiu c. n. 1868.

Dela secretariatulu asociat. trans.

 Din acésta fóia mai putemu servi cu ecsemplaria intregi incependu dela Nr. 1. Doritorii a se abona binevoiésca a se adresa deadreptulu la on. comitetu in Sibiiu. Mai tardfu ecsemplariale remase leganduse cá carte, potu se vina mai scumpe.